

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Кафедра фінансів, обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ
ПІДПРИЄМСТВА**

(на матеріалах Товариства з обмеженою відповідальністю «Ант ЛТД»,
м. Чернівці)

Студента 2 курсу, 703 групи
денної форми навчання
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньої програми «Облік і оподаткування»

Макарчук
Богдан
Тарасович

Науковий керівник:
к.е.н., доцент

Рилєєв
Сергій
Володимирович

Завідувач кафедри:
д.е.н., професор

Чорновол
Алла
Олегівна

Чернівці 2024

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО-ЗВІТНОГО ТА КОНТРОЛЬНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ	8
1.1. Економічна сутність та класифікація грошових потоків підприємства	8
1.2. Моніторинг нормативно-правової бази та спеціальної літератури	15
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ОБЛІКУ ТА ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ ЩОДО ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА	22
2.1. Організація обліку грошових потоків підприємства	22
2.2. Облік готівкових та безготівкових розрахункових операцій	27
2.3. Методологія складання Звіту про рух грошових коштів	39
Висновки до розділу 2	45
РОЗДІЛ 3. СИСТЕМА ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА	47
3.1. Загальний та коефіцієнтний аналіз грошових потоків підприємства	47
3.2. Аналіз грошових потоків: платоспроможність та ліквідність	51
3.3. Концептуальні засади аудиту грошових потоків підприємства	56
Висновки до розділу 3	62
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Ефективність роботи підприємства значною мірою залежить від організації системи управління грошовими потоками. Така система функціонує з метою забезпечення виконання короткострокових і стратегічних планів підприємства, підтримання платоспроможності і фінансової стійкості, раціонального використання активів і залучення джерел їх формування, а також оптимізації витрат на фінансування господарської діяльності. Від якості управління грошовими потоками залежить не тільки стійкість і ефективність роботи підприємства, але і здатність до майбутнього розвитку та досягнення фінансового успіху в довгостроковій перспективі

Важливу ролі у системі управління грошовими потоками відіграє відповідне інформаційне забезпечення, яке представлено на підприємстві системою бухгалтерського обліку, звітності, фінансового аналізу та аудиту.

Висвітленню та удосконаленню теоретико-методологічний, організаційних та практичних засад управління, обліку, аналізу та відображенню у звітності інформації щодо грошових потоків суб'єктів господарювання присвячені праці вітчизняних та зарубіжних дослідників, а саме Л.А. Бернстайн, І.О. Бланка, Р. Брейлі, С. Майєрса, Є.Ф. Брігхема, Ван Хорна Дж.К., О.С. Височана, Грей Сіднея Дж., А.В. Грилицької, Р.Е. Джаншанло, Т.Ю. Дюдона, Б. Колласа, Г.В. Кошельок, Я.Д. Крупки, Д. Маршалла, М.С. Пушкаря, Г.В. Савицької, В.В. Сопка, О.О. Терещенко, Т.В. Тимофєєвої, Н.М. Ткаченко, В.Г. Швеця та ін.

Але у зв'язку з тим, що в Україні останні роки реалізується масштабна програма запровадження МСБО та МСФЗ у вітчизняну систему бухгалтерського обліку та звітності, у практичній діяльності виникають нові поки що не вирішені питання, у т.ч. пов'язані з обліком, аудитом та відображення у звітності грошових потоків підприємства. Крім цього, огляд праць науковців показав, що переважна їх частина стосується окремим проблемам обліку, аналізу та аудиту, а робіт, присвячених комплексному

дослідженню грошових потоків мало, а їх результати не у повній мірі можна застосувати у сьогоdnішніх українських реаліях. Отже не розробленість деяких важливих методологічних питань та відсутність комплексного підходу щодо організації обліку, аналізу, аудиту та відображення у звітності інформації про грошові потоки визначили вибір теми випускної кваліфікаційної роботи, її мету та завдання.

Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних, методологічних, організаційних та практичних положень в системі удосконалення обліково-аналітичного та звітного забезпечення управління грошовими потоками на поліграфічних підприємствах в цілому та на ТОВ «Ант ЛТД» зокрема.

Окреслена мета в системі її досягнення дає підставу деталізувати її через вирішення таких завдань:

- розкрити сутність категорії «грошові потоки» та узагальнити їх класифікацію в системі задоволення потреб управління;
- провести критичний аналіз нормативно-правової бази та спеціальної літератури, що стосується обліково-аналітичного та звітного забезпечення фінансового менеджменту підприємства;
- дослідити організацію бухгалтерського обліку та відображення у звітності інформації щодо грошових потоків підприємства;
- розкрити методологію бухгалтерського обліку (первинного, аналітичного та синтетичного) касових та розрахункових операцій в системі інформаційного забезпечення управління грошовими потоками підприємства в цілому та в розрізі видів звичайної діяльності;
- висвітити методологію узагальнення інформації про грошові потоки у фінансовій звітності (Звіті про рух грошових коштів) суб'єктів господарювання;
- провести аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «Ант ЛТД» в системі формування вхідних та вихідних грошових потоків;

- проаналізувати склад, структуру та динаміку грошових потоків, їх вплив на платоспроможність (ліквідність) ТОВ «Ант ЛТД»;
- розробити систему висновків та пропозицій щодо удосконалення обліково-аналітичного та звітнього забезпечення управління грошовими потоками підприємства.

Об'єктом дослідження є процес бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності, аналізу та зовнішнього аудиту в системі обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками на підприємствах поліграфічної індустрії.

Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних, методологічних, організаційно-практичних засад обліку, аналізу та аудиту грошових потоків в системі інформаційного забезпечення прийняття оперативних, тактичних та стратегічних управлінських рішень.

Методи дослідження. При висвітленні підходів науковців та уточненні поняття «грошовий потік» було застосовано метод порівняння, при розкритті нормативно-правового забезпечення обліку та аудиту грошових коштів використано прийоми зведення та групування, при вдосконаленні організації та ведення бухгалтерського обліку й аудиту грошових потоків – спостереження, документування, моделювання. Методика фінансового аналізу, а саме горизонтальний, вертикальний, коефіцієнтний та факторний аналіз (метод ланцюгових підстановок) – при проведенні оцінки складу, структури, динаміки, ліквідності, рентабельності та достатності грошового потоку. Графічний метод застосовувався для наочного зображення результатів дослідження.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є чинні вітчизняні та міжнародні законодавчі, нормативно-правові акти стосовно підприємницької діяльності, обліку та аналізу, наукові статті зарубіжних та вітчизняних вчених-економістів, матеріали конференцій. Фактографічна інформація, використана в процесі досліджень, включає облікові і звітні дані ТОВ «Ант ЛТД» за 2021-2023 рр.

В якості **інформаційної бази** кваліфікаційної роботи було використано

законодавчі та нормативні акти з бухгалтерського обліку, аналізу, аудиту та складання звітності, включаючи МСБО та МСФЗ, праці зарубіжних та вітчизняних дослідників, матеріали конференцій, Internet-ресурси, облікові та звітні дані, які характеризують грошові потоки та фінансово-господарську діяльність ТОВ «Ант ЛТД» за 2021-2023 рр.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних, методичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Найважливіші наукові результати, отримані в процесі виконання кваліфікаційної роботи, полягають у наступному:

- уточнено поняття «грошовий потік», під яким слід розуміти цілеспрямований безперервний рух грошових коштів та їх еквівалентів, обмежений періодом часу, що розглядається, який генерується в процесі взаємодії підприємства з його контрагентами як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі та пов'язаний з такими категоріями як доходність, ризик, ліквідність та платоспроможність;
- узагальнено та доповнено класифікацію грошових потоків шляхом виділення таких ознак, як: «за сегментами» (відповідно до НП(С)БО 29 «Фінансова звітність за сегментами»); «вихідна та вихідна точка» (відповідно до рахунків бухгалтерського обліку щодо надходження грошей та їх еквівалентів 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках», 33 «Інші кошти», 351 «Еквіваленти грошових коштів»); «за формою відображення у звітності грошових потоків» (відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» – прямий або непрямий метод складання Звіту про рух грошових коштів);
- систематизовано методичні, організаційні та практичні положення аудиту грошових потоків в цілому, а також в розрізі надання супутніх аудиторських послуг.

Практична значимість проведених досліджень полягає у розробці методичних та практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку, аналізу та аудиту грошових потоків, що дозволить покращити якість економічної

інформації в системі обґрунтування оперативних, тактичних та стратегічних управлінських рішень та покращення платоспроможності підприємства.

Публікації. За результатами досліджень опубліковано одну наукову працю загальним обсягом 0,5 друк. арк. [45].

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи викладено на 65 сторінках друкованого тексту. Робота містить 20 таблиць, 12 рисунків. Список використаних джерел налічує 95 найменування на 7 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО-ЗВІТНОГО ТА КОНТРОЛЬНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ

1.1. Економічна сутність та класифікація грошових потоків підприємства

Ще у середині ХІХ століття вчені звернули увагу на так званий парадокс прибутку, суть якого полягала у наступному: гроші у підприємства відсутні, але прибуток є, або є гроші, а прибуток немає. Став можливим граничний випадок парадоксу, коли банкрутом було підприємство, яке відобразило у звіті прибуток. Потреба в економічному поясненні подібних ситуацій визначила потребу виокремлення у науковому апараті поняття «грошовий потік» як самостійної економічної категорії. Історично це відбулося відносно нещодавно – лише у першій половині ХХ століття.

Поняття грошових потоків як «cash flow» вперше з'явилося в економічній літературі США після Другої світової війни. Даний термін має англосаксонське походження (від англ. «cash» - готівка, «flow» - потік) [28].

Сьогодні термін «грошовий потік» широко використовується як в економічній літературі, так і в практичній діяльності. Проте, єдиного підходу до тлумачення його змісту не існує і на сьогодні: грошовий потік є складною економічною категорією, на зміст дефініції якої існують різні погляди як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Також існує проблема того, що саме поняття мало висвітлюється у працях науковців: робиться наголос на тому, що ми апріорі розуміємо, що таке грошовий потік, тому в подальшому дослідження здійснюються у напрямку розкриття аспектів, пов'язаних з грошовим потоком: управління, оптимізація, обліково-аналітичне забезпечення, складання звітності тощо. Проте, зупинимося на декількох трактуваннях цього поняття зарубіжними (Л.А. Бернстайн, Р. Брейлі та С. Майерс, Дж.К. Ван Хорн, Сідней

Дж. Грей і Белверд Е. Нідлз, Б. Коласс, Дж. Ф. Маршалл та В.К. Бансал) та вітчизняними науковцями (І.О. Бланк, І.П. Бойко, В.О. Клименко, О.М. Костюк-Пукаляк Я.Д. Крупка, О.Ф. Тимчук, М.М. Селезньова та ін.), окреслимо спільні риси та відмінності у розумінні ними терміну «грошові потоки».

Американські економісти Леопольд Бернстайн та Джон Уайлд говорять про те, що термін «потоки грошових коштів» позбавлений будь-якого сенсу, якщо розуміти його буквально, так як в компанію грошові кошти зазвичай або надходять (приплив грошових коштів), або йдуть з неї (відтік грошових коштів) [88, с. 332-333]. Він вважає, що доцільніше використовувати терміни «приток» та «відтік» (тобто фактично є двома типами грошових потоків), ніж термін «потік», що носить якийсь абстрактний характер. Таким чином, він робить акцент на терміні грошовий потік в його вузькому розумінні. У його визначенні «грошовий потік» простежуються критерії «обмеженість часом» та «динамічність».

Професори фінансів та автори популярної книги з корпоративних фінансів, цінність якої визнана як в США, так і в Європі, Брейлі Р. та Майерс С., Франклін А. та Едманс А., під грошовим потоком розуміють «різниця між отриманими та сплаченими грошима» [89, с. 112]. Вони не акцентують увагу на обмеженість руху грошей у часовому лазі.

Зарубіжний економісти Ван Хорн Дж. К. та Вахович Дж. під грошовим потоком розуміє безперервний процес руху грошових коштів, джерелами яких в широкому сенсі є пасиви, а напрями використання становлять активи фірми [95, с. 180]. Безперервність руху грошових коштів не обмежується автором часовими рамками.

Американські автори книги «Фінансовий облік: глобальний підхід» Грей Сідней Дж. та Нідлз Белверд Е. під потоками грошових коштів розуміють «надходження та виплати грошових коштів та їх еквівалентів» [94, с. 369], тобто вони також розділяють динамічний підхід до трактуванні поняття та крім грошових коштів, включають до складу грошового потоку ще й їх еквіваленти.

Французький автор багатьох книг та статей, що стосуються управління фінансовою діяльністю, Коласс Б., перекладаючи термін «cash flow» з англійської, підкреслює, що «грошовий потік однієї операції (однієї угоди) або підприємства в цілому являє собою гроші, які залишаються на підприємстві, іншими словами, це різниця між надходженням (до каси) та витрачанням (виплатою з каси) в результаті або однієї, або всіх операцій» [91, с. 136]. Таке трактування грошового потоку не відображає його в аспекті руху грошових коштів, а представляє його як статичний грошовий залишок, сформований в результаті здійснення операції (або сукупності операцій). Більш того, якщо у межах однієї операції часові рамки нам зрозумілі, то в рамках сукупності операцій на підприємстві часова обмеженість відсутня в трактуванні французького дослідника.

Автори, які виклали у своїй книзі нову фінансову дисципліну – фінансову інженерію, Маршалл Дж. Ф. та Бансал В.К. використовують термін «грошовий потік» як «звичайний платіж, проведений або отриманий» [93, с. 100]. Вони виділяють три характеристики потоку грошових коштів: його розмір, напрямок та час. Автори вкладають вузький зміст у поняття «потік»: вхідний або вихідний потік, а всі платежі вони окреслюють терміном «сукупність платежів» (або «сукупність грошових потоків»).

Вітчизняний економіст Бланк І.О. під грошовим потоком розуміє «систему «фінансового кровообігу» господарського організму підприємства», об'єкт фінансового управління, опосередкований як зовнішніми (з бюджетом, позабюджетними фондами, постачальниками тощо), так і внутрішніми (між структурними підрозділами, із засновниками, персоналом тощо) грошовими відносинами та передбачає «рух особливого виду активів підприємства – грошей та їх еквівалентів» [6, с. 8-17].

Лігоненко Л. О., Ситник Г. В., вважають, що «грошовий потік являє собою сальдо платежів підприємства» [40, с. 30], тобто фактично це різниця між надходженнями та виплатами, інакше – чистий грошовий потік. Таке трактування знаходиться на межі розгляду грошового потоку як руху грошових

засобів та як статичного їх залишку. Обмеженість часовим інтервалом відсутня.

Єрешко Ю.О. акцентує увагу на тому, що грошовий потік являє собою «обсяг грошових коштів, який отримує або виплачує підприємство протягом звітного або планованого періоду» [17, с. 40]. Позитивним моментом такого визначення є зв'язок з часом (періодом). Автор трактує це поняття у вузькому сенсі: грошові кошти можуть бути як отримані, так і виплачені підприємством, а значить, має місце окремо як приток, так і відтік грошових коштів, які можна розглядати в рамках відособлених грошових потоків. Проте, динамічність (рух), яка від самого початку закладена в поняття «потік», у цьому визначенні представлена опосередковано: на перше місце автор висуває «обсяг», який, в більшій мірі, характеризує статичність поняття, що досліджується нами.

В той ж час зазначений дослідник разом з Єрешко Ю. О. та Харченко О.С. робить акцент на відсутність тотожності потоків грошових коштів та простої передачі грошей (інакше – їх руху): перші є організованими та керованими процесами, обмеженими певним періодом часу, які витікають із грошових відносин, що виникають на підприємстві [18]. Показник грошовий потік він наділяє такими економічними характеристиками, як інтенсивність, ліквідність, рентабельність, достатність тощо.

Терещенко О.О. під грошовим потоком в широкому сенсі розуміє «множинність розподілених у часі виплат (відтоків) та надходжень (притоків)» [78, с. 79]. В якості елементів грошового потоку він виділяє прибуток, доходи, витрати, платежі тощо, які є бухгалтерськими категоріями. У вузькому сенсі він трактує грошовий потік як приток або відтік грошових коштів.

Автори праці «Грошові потоки підприємства: особливості оцінки ефективності їх формування та використання» спочатку розглядають грошові кошти як одну із складових частин грошового капіталу [83, с. 852]. Під грошовими коштами розуміються такі бухгалтерські категорії, як «каса», «розрахункові рахунки», «валютні рахунки», «спеціальні рахунки» та «кошти у дорозі». Вона чітко розділяє поняття «рух грошових коштів» та «потік грошових коштів» (або фінансовий потік). Друге поняття прив'язане до

конкретного періоду часу: це «сукупність розподілених у часі надходжень (притоку) та виплат (відтоку) грошових коштів, що генеруються господарською діяльністю підприємства, незалежно від джерел їх утворення» [83, с. 853]. Це визначення дуже близьке за змістом до того, що під грошовим потоком розуміє І.О. Бланк

Савицька Г.В. дає визначення грошового потоку, схоже з визначенням Ван Хорна Дж. К. «безперервний процес руху грошових коштів у часі» [75, с. 280].

Казахський дослідник Джаншарло Н.Е. в навчальному посібнику «Аналіз грошових потоків організації», навів наступне трактування грошових потоків підприємства «сукупність розподілених за окремими інтервалами періоду, що розглядається, надходжень та виплат грошових коштів організації, що генеруються у процесі її господарської діяльності, рух яких пов'язаний з фактором часу, ризику та ліквідності» [14, с. 6]. У даному визначенні присутні: часовий лаг, рух коштів, що супроводжується генеруванням ризику та ліквідності, але відсутня складова грошових коштів, які за ступенем ліквідності, прирівнюються до них – еквіваленти грошових коштів.

Бедринець М.Д. та Довгань Л.П. під грошовим потоком розуміє «... різниця між усіма надходженнями (притоками) грошових коштів та їх використанням (відтоком грошових коштів)» [3]. Тобто фактично ця різниця буде представляє собою чистий грошовий потік. Це визначення є близьким за змістом до трактування, наведеного Бойком І.П.

Сукупність трактувань «грошовий потік» іншими дослідниками та їх основні характеристики наведено у табл. Б1.

Таким чином, на основі аналізу розглянутих трактувань поняття «грошовий потік» можна виділити наступні критерії, за якими відбувається поділ позицій авторів:

1. Критерій – динамічність/статичність. Можна виділити дві групи авторів. Одні (Бернстайн Л.А., Ван Хорн Дж.К., Грей Сідней Дж. та Нідлз Белверд Е., Маршалл Дж. Ф. і Бансал В.К; Бланк І.О., Харченко О.С.,

Терещенко О.О., Чемчикаленко Р.А., Бондаренко Н.В., Кравченко О.І.) вкладають в поняття «грошовий потік» деяку динамічність, характеризуючи його як процес; інші (Брейлі Р. і Майерс С., Коласса Б., Єрешко Ю.О.) роблять акцент на статичності, трактуючи його як залишок грошових коштів, результат самого руху грошових коштів, що свідчить про переважання бухгалтерського підходу до трактування. Решта авторів – Лігоненко Л.О., Ситник Г.В. Бедринець М.Д. та Довгань Л.П. – розглядають грошовий потік як сальдо надходжень та витрачання грошових коштів (чистий грошовий потік), займаючи тим самим проміжне положення між зазначеними двома групами авторів.

2. Критерій – сальдування результату. Раніше окреслена група авторів, які дотримується динамічного підходу, не розглядає грошовий потік з позиції формування сальдо від руху грошових коштів, що більш характерно для авторів, які схиляються до статичному підходу, а також авторів, що розглядають грошовий потік з позиції чистого грошового потоку.

3. Критерій – вузьке/широке розуміння. Авторів, які розуміють грошовий потік як рух грошових коштів, можна поділити на тих, хто розглядає його у вузькому змісті (кожен окремий приток (або відтік) є грошовим потоком) – Бернстайн Л.А., Маршалл Дж. Ф. і Бансал В.К., і тих, хто вкладає у нього більш широкий зміст (грошовий потік є сукупністю притоків та відтоків на підприємстві) – Ван Хорн Дж.К., Бланк І.О., Харченко О.С., Лігоненко Л.О., Джаншанло Р.Е. розглядають грошовий потік як у вузькому, так і широкому розумінні трактування цього поняття.

4. Критерій – обмеженість у часі. Грошовий потік прив'язується до періоду часу (звітним, планованому), що відрізняє його від простого руху грошових коштів. Накладення тимчасових рамок характерно для визначень, даних Маршаллом Дж. Ф. і Бансалі В.К., Бернстайном Л.А., Бланком І.О. і не характерно для трактувань, представлених Брейлі Р. і Майерсом С., Ван Хорном Дж.К., Греєм Сідней Дж. та Нидлз Белверд Е., Коласса Б., Джаншанло Р. Е.

На нашу думку, під грошовим потоком слід розуміти цілеспрямований безперервний рух грошових коштів та їх еквівалентів, обмежений періодом часу, що розглядається, який генерується в процесі взаємодії підприємства з його контрагентами як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі та пов'язаний з такими категоріями як доходність, ризик й ліквідність. До грошових потоків ми будемо відносити наступні категорії: надходження, витрачання грошових коштів, чистий грошовий потік та залишок грошових коштів, що є характерним як для динамічного так і статичного критеріїв.

Завдяки здійсненню у часі та просторі господарської діяльності відбувається генерація грошових потоків у різних формах, ефективність яких формується правильною політикою фінансового менеджменту.

Саме в таких умовах є сенс класифікувати види грошових потоків за наступними ознаками: за методом обчислення; за методом оцінки; за формою; за методом визначення ефективності; за політикою управління; за просторовим виміром; за часовим виміром тощо [31, с. 452-453].

Зазначимо, що класифікація грошових потоків займає особливе місце у процесі обґрунтування управлінських рішень та залежить, відповідно, від інформаційних потреб суб'єктів, які приймають ці рішення. Найбільш повна класифікація грошових потоків запропонована за часовим лагом І.О. Бланком [6, с. 98-99] (дев'ятнадцять ознак грошових потоків), В.В. Ясишена [86, с. 322-323] (доповнила класифікацію І.О. Бланка та містить двадцять одну ознаку). Класифікація Г.В. Кошелька, який узагальнив та систематизував власні та дослідження попередників, містить тридцять шість класифікаційних ознак грошових потоків підприємства [33, с. 37-38] (рис. Б1).

Наведена на рис. Б1 класифікація, крім ознак, які були наведені у працях Бланка І.О., Кошелька Г.В. та Ясишеної В.В., доповнена такими характеристиками як: «за сегментами» (відповідно до НП(С)БО 29 «Фінансова звітність за сегментами»); «вихідна та вихідна точка» (відповідно до рахунків бухгалтерського обліку щодо надходження грошей 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках», 33 «Інші кошти» тощо); «за формою відображення у звітності

грошових потоків» (відповідно до НП(С)БО 1 – прямий або непрямий метод складання Звіту про рух грошових коштів, форма фінансової звітності № 3 або 3-н). Крім цього, наведена класифікація (рис. Б1) може бути доповнення надходженням та витрачанням грошових коштів в розрізі складових операційної, інвестиційної та фінансової діяльності у межах статей Звіту про рух грошових коштів.

У табл. Б2 наведено види грошових потоків за класифікаційною ознакою «за методом обчислення», а у табл. Б3 основні характеристики видів потоків із авторським баченням їх змісту.

В спеціальній економічній літературі існує безліч ознак, за якими класифікують грошові потоки, але не існує єдиного підходу до ознак та видів. Уточнення поняття, узагальнення та поширення класифікації грошових потоків надасть можливість фінансовим менеджерам проводити більш глибокий аналіз грошових потоків підприємства та підвищувати рівень управління ними, що забезпечить стійкий фінансовий стан підприємства, особливо в розрізі фінансової стійкості, плато-, кредито- та конкурентоспроможності й ліквідності.

1.2. Моніторинг нормативно-правової бази та спеціальної літератури

Бухгалтерський облік в Україні удосконалюється безперервно: активно проводяться стандартизація і гармонізація відповідно до вимог IFRS/IAS (МСФЗ/МСБО), впроваджуються положення Директив ЄС. Це дозволить зменшити ризики для інвесторів та кредиторів, забезпечити прозорість діяльності підприємства на фінансових ринках: в сучасній економічній літературі поняття прозорості використовується у наукових дослідженнях за різними напрямками: від прозорості інформаційного забезпечення до прозорості діяльності суб'єктів господарювання і прозорості фінансового ринку. Але на

сьогодні в обліку і звітності ще наявні певні відмінності, особливо щодо складання Звіту про рух грошових коштів.

В Україні, регламентація щодо складання Звіту про рух грошових коштів за прямим або непрямим методами (обирається підприємством самостійно та зазначається у Наказі «Про облікову політику») здійснюється НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [52], яке замінило П(С)БО 4 «Звіт про рух грошових коштів» (втратило чинність відповідно до наказу Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р.) [66].

Основним джерелом інформації стосовно складання Звіту про рух грошових коштів за Системою загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку США (U.S. GAAP) є Стандарт ASC 230 – «Звіт про рух грошових потоків» [92]. Разом з цим, відповідно до МСБО, складання Звіту про рух грошових коштів регулює МСБО 7 «Звіт про рух грошових потоків» [51]. З метою своєчасного виконання усіх завдань планування, контролю та надання повної та неупередженої інформації про рух грошових коштів в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, для прийняття рішень необхідно створити ефективну організацію бухгалтерського обліку грошових коштів та їхніх потоків. Загальні відмінності підходів щодо складання звіту про рух грошових коштів наведено у табл. В1-В2.

За результатами розгляду теоретичних та методичних основ складання Звіту про рух грошових коштів згідно з МСФЗ, стандартами U.S. GAAP та НП(С)БО, їх порівняльної характеристики та аналізу, можна зробити наступні висновки. По-перше, положення вітчизняних П(С)БО щодо грошових потоків та складання звітності більше наближені до міжнародних стандартів ніж до U.S. GAAP. По-друге, облік грошових коштів достатньо регламентований законодавчими та нормативними актами України, але потребує подальшого удосконалення. По-третє, в Україні має проводитися постійна робота з удосконалення вітчизняних стандартів, а також імплементація у вітчизняну практику положень міжнародних стандартів фінансової звітності та бухгалтерського обліку.

Із вищенаведених визначень (табл. В2) спостерігається невід’ємний зв’язок МСБО та НП(С)БО. Це пояснюється передусім тим, що вітчизняні положення базуються та розроблені на основі міжнародних. Але при цьому існують певні відмінності у трактуванні понять та класифікаційних ознак окремих категорій, пов’язаних з грошовими потоками.

Це стосується безпосередньо трактування поняття «грошові кошти та їх еквіваленти». Відповідно до МСБО 7 грошові кошти складаються з готівки в касі і депозитів до запитання [51]. У вітчизняному НП(С)БО 1 до грошових коштів належить готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання [52]. Щоб повністю розкрити визначення «грошові кошти та їх еквіваленти», слід чітко розуміти, що саме включається в сутність даного поняття та його класифікацію. За Національними стандартами відокремлюють більш широку класифікацію даної категорії, ніж за міжнародними. Зокрема, згідно з НП(С)БО відокремлюють такі складники, як «готівка в національній валюті», «готівка в іноземній валюті», а в МСБО їх групують в одну категорію – «грошові кошти в касі». Бачимо, що за МСБО класифікація грошових коштів більш обмежена, і це пояснюється наданням можливості підприємствам здійснювати деталізацію даної статті обліку в межах своєї потреби, відображаючи її особливості в робочому плані рахунків [12, с. 951].

Однією з основних відмінностей у категоріальному апараті є те, що у МСБО, на відміну від НП(С)БО наведено таке поняття як «мала каса» «...сукупність готівкових коштів, що призначені для використання на господарчі потреби підприємства» [51]. У міжнародній практиці таке поняття використовують в системі управління невеликими статтями не передбачуваних витрат підприємства, що вимагають негайного розрахунку готівкою. Крім цього, у МСБО 7 наведено поняття «грошові потоки», а у вітчизняному НП(С)БО 1 – «рух грошових коштів», хоча відмітимо майже 100 % тотожні цих понять.

За МСБО відсутнє єдине положення щодо класифікації грошових потоків, тобто господарюючі суб’єкти самостійно їх класифікують залежно від особливостей фінансово-господарської діяльності та потреб управління. За

НП(С)БО 1 сплата податку на прибуток у Звіті про рух грошових коштів (за непрямим методом ряд. 3580 «Сплачений податок на прибуток», за прямим ряд. 3115 «Витрачання на оплату зобов'язань з податків та зборів»), відображається у складі операційної діяльності підприємства. Відповідно до положень МСБО 7, грошові потоки, що виникають від розрахунків за податком на прибуток суб'єктів господарювання, відображаються як рух грошових коштів від операційної діяльності, лише за умовою, якщо їх не можна ідентифікувати як фінансова або інвестиційна діяльність.

Щодо відображення грошових потоків у фінансовій звітності, то зазначимо, що МСФЗ та МСБО лише носять рекомендаційний характер правил оцінки та розкриття інформації у звітах. На відміну від міжнародних, вітчизняні облікові стандарти бухгалтерського обліку створюють та регламентують єдині правила подання та розкриття інформації, у т.ч. про грошові потоки, у фінансовій звітності для всіх підприємств (крім банків та державних установ). При цьому інформація подається у вигляді уніфікованого Звіту про рух грошових коштів за формами №3 (прямий метод складання) або №3-н (непрямий метод складання), що не завжди адекватно відображає специфіку функціонування підприємства та задовольняє інформаційні потреби суб'єктів, які приймають управлінські рішення.

Крім цього, у Звіті про рух грошових коштів, відповідно до НП(С)БО 1, отримані дивіденди та відсотки відображаються у складі інвестиційної діяльності, а сплачені відсотки та дивіденди – відповідно у складі операційної та фінансової діяльності. Відповідно до МСБО та МСФЗ, сплачені й отримані дивіденди та відсотки можна віднести до інвестиційної і фінансової. Допустимою також, згідно з МСБО 7, є класифікація сплачених дивідендів як компонента грошових потоків від операційної діяльності для полегшення оцінки користувачами фінансових звітів здатності суб'єкта господарювання сплачувати дивіденди з грошових потоків від операційної діяльності [12, с. 952].

В Україні відбувається постійне наближення, гармонізація та імплементація вітчизняних стандартів з міжнародними, або повний перехід на

останні. Так, останні зміни у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» було чітко окреслено критерії, за якими підприємства належать до мікро-, малих, середніх та великих (табл. В3).

Саме вид підприємства в значній мірі впливає на комплект фінансової звітності (повний чи скорочений), за вітчизняними чи за міжнародними стандартами, порядок її оприлюднення, проходження аудиту тощо.

Так, за результатами 2018 р., а отже і 2019 р., всі підприємства, що становлять суспільний інтерес (у т.ч. великі підприємства), публічні акціонерні товариства, підприємства, які здійснюють діяльність з видобутку корисних копалин загальнодержавного значення, а також підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається відповідно до п. 2 Порядку подання фінансової звітності, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419 [67]. Тобто за результатами 2023 р. зазначені підприємства формували фінансову звітність в цілому, а також Звіт про рух грошових коштів за вітчизняними та міжнародними стандартами.

Зміни відбулися і категоріальному апараті. Зокрема у визначенні «фінансова звітність», внесеними змінами у НП(С)БО 1 Наказом Міністерства фінансів України № 564 від 20.06.2019 р. було вилучено такі складові як «бухгалтерська звітність» та «рух грошових коштів». Тобто тепер фінансова звітність – це звітність, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства [52; 70].

На рис. 1.1 наведена чотири рівня нормативно-правового регулювання обліку та складання фінансової звітності щодо грошових потоків підприємства (перший – Кодекси, закони, Постанови Уряду тощо, другий – МСБО та МСФЗ, третій – вітчизняні П(С)БО, інструктивно-методичні акти облікового характеру, четвертий – рівень регламентації всередині підприємства).

Грошові потоки були, є і залишаються об'єктом дослідження науковців в системі удосконалення процесів управління, обліку та аналізу (табл. В4).

Дані табл. В3 показують, що переважно дослідження стосуються оптимізації процесів управління, методики аналізу, визнання сутності та класифікації грошових потоків суб'єктів господарювання.

Нормативно-правові акти, які регулюють облік грошових потоків та складання фінансової звітності	
1 рівень	<p>Кодекси України: Податковий, Адміністративний, Господарський.</p> <p>Закони України: Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні, Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність, Про забезпечення прозорості у видобувних галузях, Про державну статистику, Про банки і банківську діяльність, Про платіжні системи та переказ коштів в Україні, Про цінні папери та фондовий ринок, Про обіг векселів в Україні, Про акціонерні товариства</p> <p>Постанови Кабінету Міністрів України: Порядок подання фінансової звітності, Перелік корисних копалин загальнодержавного значення</p> <p>Постанови Правління Національного банку України: Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, Інструкція про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів, Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, Інструкції про порядок валютного нагляду банків за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів</p>
2 рівень	<p>Концептуальна основа підготовки та подання фінансової звітності, МСФЗ 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності», МСФЗ 2 «Платі на основі акцій», МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації», МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» з додатком В, МСФЗ 10 «Консолідована фінансова звітність», МСБО 1 «Подання фінансової звітності», МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів», МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами», МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки», МСБО 12 «Податки на прибуток», МСБО 18 «Дохід», МСБО 23 «Витрати на позики», МСБО 27 «Окрема фінансова звітність», МСБО 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції», МСБО 34 «Проміжна фінансова звітність», КТМФЗ 7 «Застосування методу перерахунку згідно з МСБО 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції» тощо</p>
3 рівень	<p>Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку: 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», 2 «Консолідована фінансова звітність», 6 «Виправлення помилок та зміни у фінансових звітах», 11 «Зобов'язання», 15 «Доходи», 16 «Витрати», 17 «Податок на прибуток», 19 «Об'єднання підприємства», 21 «Вплив змін валютних курсів», 22 «Вплив інфляції», 29 «Фінансова звітність за сегментами», 31 «Фінансові витрати» тощо.</p> <p>Інші: План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція про його застосування; Положення «Про інвентаризацію активів та зобов'язань» Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності, Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, Переклад Таксономії фінансової звітності за міжнародними стандартами фінансової звітності, Про Примітки до річної фінансової звітності</p>
4 рівень	<p>Наказ «Про облікову політику» або</p> <p>Наказ «Про організацію бухгалтерського обліку» або</p> <p>Наказ «Про організацію бухгалтерського обліку та облікову політику»</p> <p>Наказ «Про інвентаризацію та інвентаризаційну комісію»</p> <p>Інші внутрішньо-розпорядчі документи та нормативи тощо</p> <p>Посадові інструкції</p>

Рис. 1.1. Рівні нормативно-правового та внутрішнього регулювання обліку грошових потоків та відображення інформації щодо них у звітності 3 В

Більш детальний огляд нормативно-правової бази та напрямів досліджень науковців щодо управління, обліку, аналізу та аудиту грошових потоків наведено в табл. В5 та В6.

Висновки за розділом 1

Результати проведених досліджень щодо сутності, теоретико-методичних засад обліку, аналізу та аудиту грошових потоків господарюючих суб'єктів дали змогу зробити наступні висновки:

1. Дискусійність і неоднозначність існуючих в сучасній економічній літературі підходів до обліку, аналізу та аудиту грошових потоків вимагають уточнення їх понятійного апарату, розробки нових класифікаційних ознак, вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками.
2. Здійснений аналіз наукової літератури виявив різний рівень дослідження категорії «грошові потоки» та неоднозначність тлумачення цього поняття і його класифікації. Загалом визначено, що грошовий потік є агрегованим, тобто об'єднує декілька елементів, що включають у свій склад численні види (класифікаційні ознаки) потоків, які обслуговують господарську діяльність і виникають при її здійсненні підприємством. Наведена у дослідженні класифікація грошових потоків дозволяє підвищити рівень управління грошовими потоками підприємства, що в свою чергу забезпечить його фінансову стабілізацію та високі темпи розвитку.
3. За результатами аналізу літературних джерел встановлено неоднозначність тлумачення понять «грошовий потік» та «грошові потоки», що пов'язано з різними підходами до визначення категорії «кошти». Жоден із підходів до визначення поняття «грошовий потік» не виключає, а доповнює один одного, вжитий відособлено і без певних характеристик не несе значного, змістовного навантаження.
4. Комплексне вирішення проблеми підвищення ефективності управління грошовими потоками пропонується через розробку та імплементацію відповідної системи обліково-аналітичного забезпечення, що дозволить знизити можливість нецільового використання грошовими коштами керівниками підприємства. Це, відповідно, дає можливість уникнути агентського ризику чи хоча б зменшити його вплив на діяльність підприємства.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ОБЛІКУ ТА ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ ЩОДО ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організація обліку грошових потоків підприємства

Поліграфія – галузь, яка має свої технологічні особливості, вимоги до продукції та роботи із клієнтами. Проте все це можна вдало налагодити та професійно управляти задля отримання поставлених цілей та надприбутків. І в такій системі ефективного менеджменту бухгалтерський облік займає далеко не останнє місце, а навпаки – пріоритетне, спрямоване на формування об'єктивної інформаційної бази.

Проте бухгалтерський облік є багатограним процесом, що охоплює чимало процедур, які орієнтовані на можливості обирати серед передбачених в законодавстві варіант. Тому, щоб створити належний інформаційний простір для прийняття виважених управлінських рішень з питань грошових потоків для підприємств із поліграфічною продукцією, необхідно відповідально підійти до організації всієї облікової системи, що може охоплювати не тільки елементи фінансового обліку, але й податкового, управлінського або ж стратегічного.

Влучним є думка Т.Ю. Дюдюн: «організація обліку – цілісна система правил та принципів, що коментують послідовність моніторингу та фіксування інформації, подальше її опрацювання, аналіз, передачу керівним органам та впорядковане зберігання» [15, с. 6]. Іншими словами, такий процес можна поправу вважати інструкцією, яка дає відповіді на питання: що за процедури повинні виконуватися; хто, як часто та в якій послідовності їх здійснює; які методи оцінки та узагальнення застосовуються; як інформація систематизується у звітності та яким чином використовується в подальшому?

Належну увагу питанням грамотної організації обліку грошових потоків на вітчизняних промислових підприємствах приділили М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинць, О.С. Височан, А.В. Гриліцька, М.Ю. Карпушенко, Т.Г. Китайчук, М.С. Пушкар. Проте і на теперішній момент існує чимало аспектів, які кожне

підприємство має вирішувати самостійно, відштовхуючись від запропонованих шаблонів та рекомендацій.

Проте, щоб практично окреслити всі особливості організації обліку на одному з поліграфічних підприємств Чернівецької області, варто розібрати з найголовнішими теоретичними засадами цього поняття.

В своїй ґрунтовній та вузько спеціалізованій праці М.Ю. Карпушенко термін «організація обліку» трактує як координування і впорядкування всіх елементів облікової системи з метою забезпечення між ними цілісності, єдності та безперервного руху інформаційних потоків [25, с. 6]. В такому визначенні акцент зроблена на найважливішій функції обліку – створення інформаційного «фундаменту» для управління.

Більш лаконічним є визначення досвідчених науковців В.В. Сопка та Н.В. Кужельного, які під організацією бухгалтерського обліку розглядають сукупність методичного інструментарію, що є функціональною складовою його існування та розвитку [76, с. 4]. Зі слів М.С. Пушкаря, організація обліку – це вирішення таких принципово важливих питань, як розробка концепції облікової політики підприємства, межі застосування обліку. Від вирішення цих питань залежить структура обліку, врахування запитів управлінської системи та функціонування інформаційної системи підприємства [73, с. 138].

З кожним із цих визначень можна погодитись, адже по суті всі вони мають однакове змістове наповнення, і орієнтуються, перш за все, на виборі концептуальних засад, які створять єдність між всіма елементами облікової підсистеми.

Відштовхуючись від тверджень, припущень і визначень, які неодноразово обговорювалися в наукових колах, було сформовано той перелік питань, які постають перед підприємствами поліграфічної галузі під час налагодження бухгалтерського обліку загалом і стосовно грошових потоків зокрема (рис. Г1).

Перше, що треба вирішити керівництву, хто буде виконувати функції з ведення обліку і яка форма його організації в більшій мірі буде адаптована до структури та специфіки діяльності підприємства. Як вже зазначалось, ТОВ

«Ант ЛТД» налічує лише 10 працівників, і через відносно невеликі обсяги діяльності в штатному розписі передбачено тільки два бухгалтера (головний бухгалтер та бухгалтер-касир), які якісно справляються з усіма своїми обов'язками.

Головна мета бухгалтерії даного підприємства поліграфічної індустрії не просто скласти звітність відповідно до вимог, але і виконати функцію ключової ланки, що призводить до руху всі життєво важливі інформаційні потоки. Схематично такий кругообіг облікової інформації зображений на рис. Г2. В межах кожного відділу встановлено відповідальну особу, яка у вигляді звітів та первинних документів надає дані головному бухгалтеру про виконані процеси та операції. В свою чергу в межах бухгалтерії виконуються всі процедур обробки та систематизації інформаційних потоків, в тому числі і стовно руху грошових коштів, а результати такої «трансформації» в подальшому повідомляються керівнику для оперативного управління. Варто відмітити, що кількість операцій не так багато на підприємстві і охоплюють тільки операційну діяльність.

Відповідно до рис. Г2. важливий момент, який вирішується під час організації обліку є формулювання основних принципів облікової політики. Влучним є вислів М.С. Пушкаря, що облікова політика – це не просто система ув'язаних способів ведення обліку, а обрання цілісної методики облікового узагальнення та відображення найбільш прийнятним способом всіх процесів господарського життя [73]. Не менш цікавою є точка зору Я.Д. Крупки, який облікову політику прирівнює до «конституцією» підприємства, в якій детально описані всі права та повноваження самої системи обліку та її суб'єктів щодо утворення інформаційних потоків для керування [81, с. 102].

Величезним недоліком в організації обліку для ТОВ «Ант ЛТД» є «застаріли» Наказ про облікову політику. Даний розпорядчий документ датується ще 30 груднем 2005 р. Зрозуміло, що з того часу відбулося чимало змін та проведено багато як облікових так і податкових реформ, що торкнулися грошових потоків та їх компонентів. Саме тому, нагальним завданням для

керівництва даної господарюючої одиниці є розробка оновлений зміст Наказу, із врахуванням нововведень та облікових інтерпретації. Для того, щоб такі висновки не біли необґрунтованими та не здавалися занадто «голосними», розкриємо базові пункти Наказу відносно руху грошових коштів в табл. Г1.

Нажаль, як показують отримані результати спостережень, грошові кошти та їх рух на ТОВ «Ант ЛТД» не знайшли гідного відображення в Наказі про облікову політику, оскільки їм головний бухгалтер не надав належної значимості. Саме тому, було запропоновано додати важливу інформацію для професійного налагодження облікового відображення всіх операцій з грошовими потоками.

Наступним технічним організаційним моментом є обрання форми обліку. Для ТОВ «Ант ЛТД» не притаманне велике різноманіття операцій і всі вони систематизуються із застосуванням журнальної форми, яка відповідно до вимог сьогодення автоматизована із комп'ютерним забезпеченням «1С: Бухгалтерія» версія 8.2. Не дивлячись, що ринок облікових програм переповнений новими пропозиціями, але в силу мінімальних обсягів і напрямків діяльності, така версія абсолютно задовольняє обліковий апарат досліджуваного поліграфічного підприємства. Будь-які зміни в законодавстві оперативно враховуються при оновленні програмного продукту, що виконується штатним інженером-програмістом. Така сама забезпеченість позитивно відзначається на оптимізації обліково-управлінських процесів та належній мінімізації витрат діяльності. Наглядна схема послідовності «просування» інформації в межах журнальної форми обліку на ТОВ «Ант ЛТД» представлена на рис. Г3.

Проміжним етапом в процесі узагальнення даних про рух грошових коштів є їх первинне документування. І тут варто наголосити на ще одному недоліку – відсутність графіку документообороту, що не дає можливість відстежувати на якому етапі знаходиться інформація, і хто відповідальний за виконувани процедури. Саме тому варто усунути таку прогалину ще на рівні організації обліку.

Кінцевим «пунктом» в усьому описаному обліковому процесі є звітність. Вона охоплює законодавчо визнанні і затверджені форми звітів, які через

призму статичних та динамічних числових параметрів формують цілісну картину підприємства.

Управлінський облік так само вказаний в складі питань, що вирішуються самим підприємством (рис. Г1). Але він не є обов'язковим, і як показують дослідження властивий лише для одиничних великих підприємств. Нажаль така ситуація має негативний вплив на всю систему управління вітчизняних підприємств поліграфічної індустрії. Тому, якщо ТОВ «Ант ЛТД» обере для себе стратегію довгострокового розвитку, варто налагодити хоча б елементи управлінського обліку, оскільки це дозволить оптимізувати ціноутворення, визначати, яку продукцію доречно випускати, чому рівна точка беззбитковості для конкретної товарної групи. Все це дозволить суттєво збільшити позитивні грошові потоки і перейти зі збиткової діяльності на прибуткову.

В якості завершального моменту, розкриємо головні завдання, які слід вирішувати в ході виконання облікових процедур на ТОВ «Ант ЛТД» (рис. Г4).

Правильно організувати облік руху грошових коштів сьогодні це завдання не з простих, як здається на перший погляд. Як стверджують практики-обліковці, основними проблемами, які властиві для більшості поліграфічних підприємств та пов'язані з організацією обліку грошових потоків є:

- 1) правильне їх відображення у фінансовій та оперативній звітності;
- 2) організація контролю за процесом збереження та використання грошових коштів;
- 3) технічне та організаційне забезпечення ведення обліку грошових потоків;
- 4) повнота та своєчасність відображення грошових активів та їх руху у системі обліку. Поглиблене та обґрунтоване вивчення даних актуальних моментів буде виконане в пунктах 2.2 та 2.3.

Отже, бухгалтерський облік на обраній поліграфічній фірмі в цілому організований вірно. Проте в силу суб'єктивних причин було виявлені незначні «прогалини», які можна і варто оперативно усунути для підвищення ефективності управління грошовими коштами та їх безперервним рухом.

2.2. Облік готівкових та безготівкових розрахункових операцій

Діяльність будь-якого підприємства не може обійтися без готівкових розрахунків. Подібні операції можна виконати тільки через касу господарюючого суб'єкта. До даної категорії відносять поточні платежі, що не перевищують встановленого законодавством ліміту, а також неочікувані виплати. Саме для таких цілей край необхідно створити незначний «резерв» готівки, рух якої забезпечить оперативність виконання зобов'язань перед контрагентами.

Отож, каса – це той структурний підрозділ, який зберігає та в потрібний момент надає готівкові кошти для виконання життєво важливих операцій. В силу вагомості та значущості грошових активів в системі ліквідності підприємства до розрахункової та касової дисципліни висувуються особливі вимоги, які закріплені на законодавчому рівні. Цей факт підтверджено у Положенні про ведення касових операцій у національній валюті в Україні від 29.12.2017 р. № 148 [64].

Із назви терміну «касові операції» зрозумілим є і їх зміст. Це всі процеси, які виконуються із застосуванням готівки. Для досліджуваного ТОВ «Ант ЛТД» до таких касових «фактів» господарського життя належать: а) прийом коштів від клієнтів за індивідуальні замовлення поліграфічної продукції в невеликих об'ємах; б) видача грошей в підзвіт; в) виплата заробітку та заохочувальних премій працівникам; г) сплата за товари на поточні цілі підприємства.

Як і вимагає законодавство, каса базового підприємства є спеціально облаштованим приміщенням, що забезпечить належне збереження готівки. Цільове призначення цього відділу вузькоспеціалізоване: а) прийом коштів; б) видача готівки; в) зберігання цінностей та документів; г) належне оформлення документального супроводу всіх виконаних операцій із готівкою.

Варто звернути увагу на те, що грошові цінності – це далеко не тільки готівкові засоби платежу. Для переконання в цьому твердженні на рис. Г5.

представлено перелік складових, що згідно із вимогами нормативних актів, входять до поняття «грошові цінності».

Отож, далеко не всі можливі елементи грошових цінностей є в наявності каси досліджуваного підприємства поліграфічної індустрії. І це зрозуміло, оскільки масштаби його діяльності є значно обмеженими. До самого відділення каси стоять жорсткі вимоги (рис. Гб).

Штатний розпис ТОВ «Ант ЛТД» містить окрему посаду, що охоплює обов'язки касира, у поєднанні із обліковими функціями. Саме тому, особа, яка обіймає дану посаду називається бухгалтером-касиром. Із цим працівником укладений договір про повну матеріальну відповідальність, в якому чітко розписані та юридично завірені права і обов'язки, відповідно до Положення № 148 [73].

Особливу увагу слід звернути на обмеження, які встановлені нормативними актами. Мова йде про ліміт в касі та граничну величину для здійснення готівкових розрахунків (приймання-сплату грошей через касу). Суб'єкти господарювання мають право здійснювати розрахунки готівкою протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами: 1) між собою – у розмірі до 10000 грн. включно; 2) з фізичними особами – у розмірі до 50000 грн. включно. Платежі понад установлені граничні суми проводяться через банки або небанківські фінансові установи, які в установленому законодавством порядку отримали ліцензію на переказ коштів у національній валюті без відкриття рахунку, шляхом переказу коштів з поточного рахунку на поточний рахунок або внесення коштів до банку чи небанківської фінансової установи для подальшого їх переказу на поточні рахунки в банку. Кількість суб'єктів господарювання та фізичних осіб, з якими здійснюються готівкові розрахунки, протягом дня не обмежується [64].

З боку держави це дозволяє контролювати за грошовими потоками, а для підприємства – можливість забезпечувати цільове розпорядження коштами, уникати зайві розтрати та мінімізувати зловживання з боку персоналу. Тому така вимога є виправданою та доречною, як для керівництва господарюючої одиниці, так і контролюючих державних органів.

Інші обмеження стосуються залишку готівки, яка може зберігатися в касі. Такий ліміт може визначатися самим підприємством, відштовхуючись від специфіки і обсягів діяльності, при цьому не перевищуючи норми.

На макрорівні ліміт грошей в касі також є певним регулятором, який перешкоджає можливість порушувати попередньо описану вимогу - обсяг розрахунків готівкою. Окрім того, це значно дисциплінує саме підприємство і уберігає його від можливих крадіжок. Базовим критерієм, що береться до уваги при визначенні даної величини на ТОВ «Ант ЛТД» є частота здачі виручки на рахунок в банк.

Відправною точкою, з якої починається «відлік» в обліковій системі касових операцій є їх документальне оформлення. Даний етап прийнято називати первинним обліком, де фіксуються факти господарських операцій на паперових носіях. Інформація наведена в документах має відповідати цілому переліку жорстких вимог: точність, об'єктивність, оперативність, повнота. Пояснення доволі просте – грошові цінності є важливим об'єктом в системі управління ліквідністю підприємства та гарантом його фінансової стабільності.

Характеристика первинних документів, що слугують підтвердженням здійснення касових операцій на ТОВ «Ант ЛТД», розкрита в табл. Г2.

Первинні документи для касових операцій є типовими міжвідомчими формами, що затверджені Міністерством статистики України, НБУ і Мінфіном України. Їх зміст є стандартним для всіх підприємств і не підлягає зміні, не зважаючи на специфіку та особливості відомчої підпорядкованості або ж форми власності. Тобто напрямки удосконалення первинної документації обмежені законодавством. Хоча попри визначені обмеження, окремі науковці та аспіранти пропонують ввести певні зміни у форми касових ордерів, касової книги [71]. Дані корективи, які спрямовані на удосконалення за словами С.Л. Берези, передбачають введення окремих описуваних колонок, в які варто зазначати різновид діяльності (операційної, фінансової, інвестиційної), що стала причиною надходження чи витрачання коштів. Наскільки подібне нововведення є вдалим і знайде свою практичну реалізацію, поки не відомо. І далеко не кожен касир компетентний класифікувати грошові потоки за видами

діяльності [4].

Наразі всі форми первинних облікових документів віднесені до прерогативи підприємства, але з обов'язковими реквізитами, які чітко визначені чинним законодавством України (можливість врахування деталізації та внесення додаткових, крім обов'язкових, параметрів).

Кількість касових операцій на ТОВ «Ант ЛТД» незначна, саме тому виписування касових ордерів не викликає особливих труднощів у бухгалтера-касира. Окрім того даний процес автоматизований, що суттєво полегшує його виконання. Всі первинні носії в міру виписування або ж отримання фіксуються у Касовій книзі в подвійному форматі. Один з примірників даного регістру є одночасно Звітом касира, що виступає підставою записів в регістрах синтетичного обліку в автоматизованому режимі і за своїм змістом нагадує Журнал 1 та відповідні аналітичні відомості до нього.

В періодичних виданнях облікового спрямування існує чимало пропозицій щодо можливих напрямків удосконалення формату первинного обліку грошей та їх руху в касі. Всі пропозиції зроблені з огляду на «прогалини» та існуючі недоліки.

Перша «проблема», яка напругу торкається досліджуване поліграфічне підприємству, стосується правомірності підпису, коли касир є одночасно і бухгалтером. Адже вимоги Положення № 637 немає чіткого роз'яснення і дозволу виконувати ці повноваження працівником бухгалтерії, що одночасно має перевіряти касові документи.

Поглиблено цим питанням в своїй роботі зайнялися Т.Г. Китайчук і С.І. Тимошук [27]. Вони знайшли два рішення такої ситуації: а) робити відмітку бухгалтеру, який виконав обов'язки касира при оформленні відповідного касового документа та одночасно іншому бухгалтеру, який виконував перевірку документу; б) замість касира підпис проставлятиме інша матеріально-відповідальна особа.

Другий шлях розв'язання вказаної «проблеми» тягне за собою неоднозначне запитання: чи слід вказувати посаду іншого працівника в

документі? Вищезгадані автори стверджують, що у зв'язку із тим, що про передачу повноважень видається відповідний наказ чи розпорядження, то і вказані корективи до документу вносити не має сенсу, тим паче, що жодних змін робити до форми документу заборонено нормативними документами [27].

Проте найголовніше в первинному обліку касових розрахунків – вчасність оформлення всіх первинних носіїв. Досягнути цього завдання можна без особливих зусиль із застосуванням контролюючого «інструменту», яким на підприємстві може виступати графік документообігу. Проте, як вже зазначалось в пп. 2.1 на ТОВ «Ант ЛТД» такий розпорядчий документ із контрольною функцією відсутній. З метою виправити положення справ було сформовано даний графік, який, на наш погляд, враховує всі особливості основної діяльності досліджуваної поліграфічного господарюючого суб'єкту та допоможе в майбутньому відстежувати, на якому етапі знаходиться кожний конкретний документ, хто відповідальний за зроблені записи. Схематично даний графік представлений в табл. Г3.

Інформація, яка є свідченням того, коли і в якому розмірі були виконані касові операції, просувається по визначених обліковим каналам. Сама така хронологія та послідовність реєстрації даних і формує цілісний облік операцій із рухом готівкових коштів на ТОВ «Ант ЛТД» (рис. Г7).

Одною із складових облікового узагальнення даних про готівку та її рух в касі, яка одночасно є і методом бухгалтерського обліку, вважається інвентаризація. Її роль переоцінити важко. Адже постійний контроль за збереженістю майна підприємства – це те, що потребує кожен його керівник. З врахуванням специфіки об'єкту, періодичність проведення інвентаризації каси на обраному підприємстві не перевищує раз на три місяці.

Нажаль для ТОВ «Ант ЛТД» провести спонтанну перевірку досить важко. Адже сімейні зв'язки та обмежена кількість працівників стають серйозною перешкодою для цього. Зміст інвентаризації закладається у зіставленні фактичних залишків готівкових цінностей із показниками, що зашифровані в облікових регістрах через систему рахунків. Документ, який підбиває підсумки

та визначає результат даної перевірки – Акт про результати інвентаризації наявних коштів. У випадку виявлених розходжень інвентаризаційна комісія формує протокол із поясненням та обґрунтування ситуації.

Значимим «пунктом» в обліковому узагальненні даних є їх реєстрація в системі облікових рахунків, що являють собою загально визначені шифри. Для віддзеркалення касових операцій центральним рахунком у вітчизняному обліку є рахунок 30, який отримав однойменну назву «Готівка». Інструкція до плану рахунків виділяє два деталізуючі субрахунки: 301 «Готівка в національній валюті» та 302 «Готівка в іноземній валюті». Проте другий може бути використаний для тих господарюючих одиниць, що орієнтовані в своїй діяльності на зовнішньоекономічні розрахунки. Що стосується досліджуваної поліграфічної фірми, не дивлячись на наявність іноземних замовників, розрахунки виконуються виключно в національній валюті. Саме тому в Робочому плані рахунків використовується виключно 301 субрахунок, що за своїми сумами дублює 30 рахунок.

За дебетом 30 рахунку відображають поступлення (збільшення) грошових коштів до каси підприємства, а за кредитом – витрачання, виплата грошей з каси. Сальдо за 30 рахунком дебетова характеризує залишок готівки в касі.

Варто зазначити, що понад десятки років серед науковців ведеться серйозна полеміка стосовно правомірності назви даного синтетичного рахунку, вгоститься чимало пропозицій щодо коректив та його перейменувань.

Активістами серед тих, хто наголошує на негайній заміні назви 30 рахунку є С.Л. Береза [4, с. 10], А.В. Гриліцька [11, с. 12]. З їх впевнених тверджень та обґрунтувань відстежується пояснення того, що «готівка» не відображає всі сторони об'єкту обліку.

Вирішення такої ситуації А.В. Гриліцька вбачає у заміні назви на «Грошові кошти в касі та їх еквіваленти». Аналогічні зміни слід внести і у назви субрахунків, а саме: 301 субрахунок назвати «Грошові кошти в касі в національній валюті», а 302 субрахунок – «Грошові кошти в касі в іноземній валюті». Додатково варто відкрити ще два субрахунки: 303 «Еквіваленти

грошових коштів у національній валюті», 304 «Еквіваленти грошових коштів в іноземній валюті» [11]. Оскільки не всі складові цінностей, що зберігаються в касі, знаходять своє належне відображення на 301 та 302 субрахунку.

Вважаємо, що 304 та 303 субрахунків не завжди є затребуваними та раціональними в практичному застосуванні. І це пов'язано із тим, що еквіваленти грошових коштів та грошові документи не абсолютно ліквідні, як грошові кошти, і їх відображення на 30 рахунку не враховує принцип ліквідності, що покладений в основу побудови Плану рахунків.

На противаги такої точки зору, вчений С.Л. Береза, враховує вимоги і критерії ліквідності та вважає доречним 30 рахунок називати «Касова готівка». Проте чи може бути готівка не касовою – це питання науковець не врахувала. Всі кошти в грошовому виразі, які знаходяться за межами каси, С.Л. Береза пропонує називати «грошовими коштами» [4, с. 10].

Оцінюючи зроблені зауваження та коментарі вченими-обліковцями, дійшли висновку, що найбільш адаптована назва до змістового наповнення рахунку буде «Грошові кошти в касі», а до цього рахунку відкриті субрахунки доречно назвати: 301 «Грошові кошти в касі в національній валюті»; 302 «Грошові кошти в касі в іноземній валюті».

Для наочності зроблених пропозицій щодо назви синтетичного та аналітичних рахунків пропонуємо табл. Г4. Для переконання в правильності такого судження варто дослідити передовий обліковий досвід інших країн, які схожі за економічним розвитком, соціальними умовами, менталітетом.

Так облік касових операцій ведуть у: Молдові на рахунку 24 «Грошові кошти»; Казахстані на рахунку 1000 «Грошові кошти»; Азербайджані на рахунку 22 «Грошові кошти та їх еквіваленти»; проекті всесвітнього Плану рахунків МСБО (МСФЗ) за В.Ю. Авдєєвим – на рахунку 51 «Грошові кошти і еквіваленти грошових коштів». Які головні відмінності вітчизняної системи? Найголовніше це посилена деталізація. Так, в Україні грошові кошти розкриваються в межах готівкових та безготівкових формах, а також із поділом за видом валют (національна та іноземна). Даних інформаційних поглиблень

для інших країн не притаманне.

«Класичні» проведення, які виникають в бухгалтерії ТОВ «Ант ЛТД», і при цьому мають дотичний зв'язок із рухом готівки в касі, наведені в табл. Г5.

Всі описані в табл. Г5 проведення є правомірними та не суперечать діючій Інструкції. Для більшої інформативності можна посилити рівень деталізації та аналітичності рахунків для бухгалтерів поліграфічної фірми. Регістром синтетичного обліку для касових операцій при журнальній формі вважається Журнал № 1, до якого відкривається аналітична відомість 1.1 за 30 рахунком. Вони на досліджуваному підприємстві представлені в автоматизованій альтернативній формі, повторюючи всі властиві характеристики та параметри оригіналу.

В подальшу дані з Журналу 1 автоматично переносяться в Головну книгу та оборотні відомості. А це вже база для внесення конкретних чисел до фінансової звітності. Всі залишки по рахунку 30 в бухгалтерії ТОВ «Ант ЛТД» знаходять своє відображення в Ф. 1 «Баланс (звіт про фінансовий стан)» в статті 1165 «Гроші та їх еквіваленти» з уточненням в рядку 1166 «Готівка». Дана інформація знаходиться в межах 2 розділу активу – «Оборотні активи».

Вітчизняний економічний простір встановлює свої умови функціонування, так звані «правила гри», до яких повинні пристосовуватися усі суб'єкти, які бажають досягти успіху в його межах. Одна з базових вимог – проведення розрахунків між контрагентами при перевищенні визначеного ліміту без застосування готівки, тобто через фінансові банківські установи. Для того, щоб впровадити в практику безготівкові розрахунки, необхідно мати наявності відкритий поточний рахунок в банку, на якому б зберігалися тимчасово «вільні» кошти.

Важливість даної процедури вимагає особливого контролю з боку держави. Саме тому в Україні діють спеціальні законодавчі документи, які врегульовують механізм банківського обслуговування клієнтів: відкриття поточних рахунків та належний їх сервіс. Головним серед даного списку є Закон України «Про платіжні послуги» [72]. Сутність та особливості

банківських рахунків, передбачених нормативними документами України, описані на рис. Г8.

В діючому законодавстві для вітчизняних підприємств не передбачено жодних обмежень щодо кількості рахунків, які вони вправі відкривати. Все залежить тільки від специфіки розрахункової дисципліни конкретного господарюючого суб'єкта. Проте є єдине зауваження: для створення статутного (зареєстрованого) капіталу дозволяється тільки один поточний рахунок.

В якості обслуговуючого банку керівництво ТОВ «Ант ЛТД» обрало АТ «Укрсиббанк», в якому відкрито тільки один поточний рахунок. Щодо інших видів (депозитний, кредитний), то їх непередбачено засновницькими документами. Варто відмітити, що фінансова стратегія досліджуваної приватної друкарні не заохочує залучення позикових коштів, саме тому в найближчих прогнозах не має жодної згадки про відкриття так званої «кредитної лінії».

Всі операції з грошовими потоками через відкритий поточний рахунок дане підприємство здійснює в рамках законодавства, а саме: Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті від 29.07.2022 р. № 163 [22]. Зміст даного документу інтерпретує всі можливі способи виконання безготівкових платежів, які наглядно наведені на рис. Г9.

Безумовно, далеко не всі форми є властивими для типографії «Ант ЛТД». Найбільш використовуваним є платіжне доручення. Притаманною характерною ознакою облікового відображення таких безготівкових розрахунків є те, що сальдо за поточним рахунків за будь-яких обставин буде дебетовим, тоді як при використанні овердрафту, можливі варіанти від'ємного залишку (сальдо).

Головним джерелом поступлення коштів на банківський рахунок даного поліграфічного підприємства вважається дохід від продажу продукції, що виготовляється, як правило за індивідуальним замовленням найвибагливіших покупців Західного регіону. Щодо використання коштів, то таких напрямків цільового спрямування є декілька: а) виплата зарплати; б) розрахунки з постачальниками за сировину і матеріали; в) сплата податкових платежів і зборів; г) платежі на користь інших підприємств за послуги, роботи тощо.

Для того, щоб контролювати всі грошові «видатки» керівник своїм підписом дає дозвіл на виконання операції. Вся схема документального оформлення операцій з грошовими потоками через відділення банку на ТОВ «Ант ЛТД» знайшла своє відображення на рис. Г10.

Головним підтверджуючим документом в обліковому відображенні подібних операцій є виписка. Це одночасно є й Звітом банку щодо виконаних розрахункових дій з грошовими активами підприємства. Частота представлення виписок залежить від «масштабності» розрахунків із контрагентами. Для обраної приватної друкарні найчастіше цей часовий лаг не перевищує три дні. І цього достатньо, враховуючи не значні масштаби розрахункових операцій.

В цілому даний документ виконує декілька функцій: інформаційна, контролююча, підтверджуюча.

Рух отриманих із банку виписок в бухгалтерії нічим не відрізняється від інших документів. Для початку виконується звірка з підтверджуючими документами, обробка із прославленням кореспондуючих рахунків та внесення до журналів синтетичного і аналітичного обліків. Тому можна стверджувати, що інформаційне наповнення обліку грошових потоків в безготівкових розрахунках здійснюється і залежить від банку та його відповідального ставлення до сервісу своїх клієнтів.

Система рахунків, яка регламентована вітчизняним Планом рахунків та призначена для узагальнення даних на банківських рахунках, охоплює чотири субрахунки.

Така деталізація враховує вид валюти та різновид рахунку. А саме:

- наявність коштів та їх потоки в межах поточного банківського рахунку виражені в національній валюті зосереджуються на субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті»;
- грошові кошти, що знаходяться на поточних валютних рахунках орієнтуються на кодування із застосуванням субрахунку 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті».
- інформацію про кошти на інших рахунках в банках, які відкрито для

розрахунків чеками, узагальнюється на субрахунку 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті» та 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті».

В окремих випадках виникають ситуації, коли перераховані кошти не зразу потрапляють на поточний рахунок банку, що пояснюється графіком роботи банківської установи. Саме тоді виникає таке облікове поняття, як «гроші в дорозі».

Кошти в дорозі відображаються на рахунку 33 «Інші кошти» з деталізацією в розрізі двох субрахунків: 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті» та 334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті».

Однак, ситуація з назвами рахунків є аналогічною як і для 30 рахунку. Тобто в назві не розкрито об'єкт бухгалтерського обліку, які підлягає висвітленню. Зокрема, назва «Рахунки в банках» не вказує про те, що це перш за все грошові кошти, які знаходяться в установі банку. Тому раціональніше називати «Грошові кошти на рахунках в банках». Та сама ситуація і з 33 рахунком «Інші кошти», яку варто від коректувати на назву «Інші грошові активи».

Дещо складніша ситуація стосовно того, що має включати кожен із описаних рахунків. В даному напрямку ґрунтовні дослідження провела І.О. Лукушова, яка стверджує, що грошові документи, які відображені на субрахунках 331 та 332 не відповідають критеріям віднесення до «інших грошових коштів» [41]. Саме тому ці субрахунки варто виокремити зі складу 33 рахунку.

Науковим однодумцем з даного питання у попереднього науковця є О.С. Височан. Він в своїй праці пошарово роз'яснює як варто і правомірно відображати грошові документи, зокрема:

- поштові марки – як виробничі запаси, оскільки за своєю економічною сутністю вони є запасами, що належать підприємству та можуть бути використані в загальногосподарських, збутових та інших цілях;
- сплачені проїзні документи, путівки до санаторіїв, пансіонів, будинків

відпочинку – як витрати майбутніх періодів з обов’язковим відображенням номінальної вартості самих документів в позабалансовому обліку, оскільки витрати на придбання даних активів було здійснено у звітному періоді, однак вони підлягають віднесенню на витрати в майбутніх звітних періодах [7, с. 29].

Цікавими є й додаткові роздуми О.С. Височана [8] стосовно грошових коштів в дорозі. Він заперечує існування об’єктивної потреби в обліку використовувати таку категорію. За його словами економічний зміст даного поняття скоріше може бути названим дебіторською заборгованістю самого банку. І в таких твердженнях О.С. Височан не самотній. Схожу точку зору висловлюють Ф.Ф. Бутинець та Л.Л. Горецька, які проводять паралелі з міжнародним обліком та відповідними стандартами.

Якщо погодитись із тим, що грошові кошти в дорозі є різновидом дебіторської заборгованості, то їх відображення має відбуватися в межах 37 рахунку, а точніше на субрахунку 377 «Розрахунки з іншими дебіторами». В таких випадках 33 рахунок втрачає свою облікову цінність і актуальність [7, с. 28].

Таке припущення має право на існування, проте чи можна його стовідсотково впроваджувати в облікову практику – питання суперечливе. Оскільки згадуючи критерії визнання дебіторської заборгованості, не всі вони властиві коштам в дорозі.

Зокрема не має факт передачі послуг (робіт, товару). Адже розрахунки за надані послуги банками оплачуються окремо. Отож, вважаємо за доцільне не відкидати потребу застосування звичних 331 та 332 субрахунків. Для того, щоб привести все у бажану відповідність для цих субрахунків достатньо зміни їх найменування. Всі запропоновані зміни в назвах супутніх рахунків представлено в табл. Г6.

Найбільш типові проведення, які втілюють в собі інформацію про грошові потоки на рахунку в банку ТОВ «Ант ЛТД», зображені в табл. Г7.

Регістр, який виконує роль синтетичного облікового накопичуючого

документу за операціями із грошовими потоками на рахунку в банку, в межах журнальної форми обліку вважається Журнал № 1. В якості аналітичного регістру виступає відомість 1.2. Однак варто нагадати, що для досліджуваної друкарні властива автоматизація облікових процедур, тому подібний журнал буде під лаштований під комп'ютерне забезпечення відповідного програмного продукту.

В цілому облік грошових потоків на досліджуваній приватній друкарні відповідає вимогам чинного законодавства. Єдине, якщо є потреба удосконалювати систему управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства, варто інформаційні потоки максимально підлаштовувати під потреби керуючого складу працівників.

2.3. Методологія складання Звіту про рух грошових коштів

Завершальним етапом облікового процесу – складання звітності. Це стосується й грошові потоки та кошти, які задіяні в них. Особливістю вітчизняних звітних форм – різностороннє відображення об'єктів. Так дані про гроші та їх рух представлені в різних формах фінансової звітності (табл. Г8).

По праву спеціалізованою формою звітності про грошові потоки є фінансовий звіт «Звіт про рух грошових коштів». Базові вимоги та роз'яснення щодо змісту його статей описані в НП(С)БО 1. Детально методичні засади складання даної форми розписані в табл. Г9-12.

Звіт про рух грошових коштів – це звіт, який відображає надходження і вибуття грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Відповідно даний звіт складається з 3-х частин, при заповненні якого в кінцевому результаті повинні отримати залишок коштів на кінець р.. Таким чином, звіт не повинен створювати незручності для його користувачів в

подальшому. Структурно Звіт містить три розділи, в яких відображається надходження й вибуття грошових коштів окремо за видами діяльності.

В першому розділі відображається рух коштів в результаті операційної діяльності, яка згідно п. 3 НП(С)БО 1 є основною діяльністю підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю; а п. 6 МСБО 7 наводиться уточнення – це основна діяльність суб'єкта господарювання, яка приносить дохід.

В другому розділі наводиться інформація про рух коштів в результаті інвестиційної діяльності, яка відповідно до п. 3 НП(С)БО 1 характеризується придбанням та реалізацією тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів. В той же час п.6 МСБО 7 інвестиційна діяльність визначається як придбання і продаж довгострокових активів, а також інших інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів. Отже, МСБО 7 не передбачає включення до складу інвестиційної діяльності інвестиції, які являють собою грошові еквіваленти. Для того, щоб інвестицію можна було визначити як еквівалент грошових коштів, вона повинна вільно конвертуватися у відому суму грошових коштів і характеризуватися незначним ризиком зміни вартості (також п.15 МСБО 7). Фінансові інвестиції короткострокового характеру в МСБО 7, на відміну від НП(С)БО 1, можуть включатися до складу операційної (поточної) діяльності.

В третьому розділі розкривається інформація про грошові потоки фінансової діяльності, ця діяльність призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталів підприємства (п. 3 НП(С)БО 1, п. 6 МСБО 7). Банківські позики, як правило, відносяться до фінансової діяльності, проте банківські овердрафти, які підлягають погашенню за вимогою, є невід'ємною частиною управління грошовими коштами суб'єкта господарювання та представляють операційну діяльність (п. 8 МСБО 7).

Структурна будова звіту вбачає розгляд позитивного та негативного грошового потоку за трьома видами діяльності (рис. Г11).

Міжнародна облікова практика, яка регламентована МСФЗ 7 передбачає

застосування двох підходів під час складання даної форми: прямий та непрямий. У вітчизняній практиці з прийняттям Н(П)СБО 1 прямий метод обраний пріоритетним, що за словами бухгалтерів-практиків пояснюється з позиції його простоти й доступності.

При прямому методі розкриваються основні валові грошові надходження і витрачання, при непрямому методі чистий прибуток або збиток коригується з врахуванням операцій негрошового характеру: відстрочок, нарахувань минулих років, майбутніх надходжень або платежів, статей доходів і витрат, пов'язаних з інвестиційною і фінансовою діяльністю.

Обидва методи мають кардинально різні принципіальні підходи до визначення базового показника – чистого руху грошових коштів.

Якщо непрямий метод вказує на залежність чистого прибутку від зміни в активах підприємства в результаті трьох видів діяльності. То прямий метод, аналізуючи суто грошові потоки, надає деталізовану інформацію про те, що призвело до зростання найбільш ліквідних активів, і, що навпаки їх зменшило, трансформуючи в інше майно або джерело його утворення.

Фінансові аналітики досі не дійшли до спільного знаменника стосовно того, яка інформація для системи управління є більш ціннішою, оскільки кожен підхід має свої переваги. Тому рішення лише за керівництвом, особливо в тому випадку, коли складання фінансової звітності не є просто вимогою контролюючих органів, але й база для прийняття рішень й розробки дієвої стратегії розвитку.

До переваг прямого способу складання належить те, що він дозволяє оцінити надходження і витрачання коштів на підприємство за окремими статтями, тому прямий метод використовується під час планування грошових потоків. За непрямого методу базовий показник – фінансовий результат від діяльності звітного періоду до оподаткування – коригується на зміни в сумі залишків виробничих запасів, дебіторської і кредиторської заборгованості, що відбулися за рік у результаті операційної діяльності, а також зміни доходів і витрат майбутніх періодів, обороти негрошових статей (амортизація

необоротних активів, курсові різниці) та інших статей фінансової звітності, пов'язаних із рухом коштів від інвестиційної та фінансової діяльності [82, с. 291]. Структуру Звіту про рух грошових коштів та алгоритм його складання за прямим методом наведено на рис. Г12 [82, с. 292].

Як видно з рис. Г12, після визначення чистого руху коштів від трьох видів діяльності (операційної, інвестиційної і фінансової) визначається чистий рух коштів за звітний період (р. 3400). Сальдо (чистий рух коштів) повинне бути рівним збільшенню (зменшенню) залишку коштів між двома звітними періодами. Слід зазначити, що корисність цієї форми звітності полягає у тому, що вона надає інформацію про те, куди (на які цілі) витрачаються кошти на підприємстві і виконує роль індикатора ліквідності (у розумінні здатності погашати короткострокові зобов'язання).

За прямим методом показники розкриваються вертикально: спершу за джерелами генерування грошових коштів із наступним розкриттям інформації про їх витрачання за конкретними напрямками. У Звіті про рух грошових коштів, складеному за прямим методом, показники за звітний період наводяться в одній графі. При цьому суми надходжень відносяться на збільшення грошових коштів у результаті операційної діяльності, а витрачань (відображаються у дужках) – на видаток коштів [43, с. 115].

Суб'єкти господарювання, як вже зазначалось, зазвичай, надають перевагу застосуванню прямого методу, який надає інформацію для оцінки майбутніх грошових потоків і яку не можна отримати із застосуванням непрямого методу (п. 19 МСБО 7). Але чому неможна перейти до єдиної уніфікованої форми, яка б була зручною у користуванні та задовольняла потреби користувачів інформації?

Думки вітчизняних економістів з даного питання розділилися на прихильників прямого методу та прихильників непрямого методу. Так, П.Й. Атамас, О. П. Атамас зазначають, що непрямий метод значно простіший для практичного використання і надає ряд переваг при аналізі фінансових показників діяльності підприємства, тому в зарубіжній практиці

використовується досить часто [2, с. 10].

П. Куратник передбачає, що непрямий метод більш розповсюджений у світовій практиці як метод складання Звіту про рух грошових коштів та грошових еквівалентів. Він включає елементи аналізу, так як базується на співставленні змін різних статей балансу за звітний період, які характеризують майнове та фінансове становище підприємства, містить також аналіз руху основних засобів, їх амортизацію і інші показники, котрі неможливо отримати виключно з балансових даних. При підготовці консолідованої фінансової звітності прямий метод є низькоефективним, тому що потребує більших витрат на отримання необхідної інформації по кожному з консолідованих підприємств [36, с. 63].

В свою чергу Т.О. Гуренко, О.М. Бабошина зазначають, що прямий метод складання звіту про рух грошових коштів є більш наочним, дає змогу чітко виділити відповідні напрями надходження й витрачання грошей, простежити рух грошових коштів та їх еквівалентів на підприємстві. Крім того, змінена форма є доступнішою для сприйняття та заповнення [13, с. 425].

Для вибору ефективнішого методу заповнення Звіту про рух грошових коштів та кращого розуміння користувачам наданої інформації необхідно порівняти два методи, згрупувавши їх в табл. Г13.

Варто зазначити, що незважаючи на те, за допомогою якого методу буде заповнюватися дана форма звітності, на виході повинно бути отримано однаковий результат. Але, навіть в цих двох методах є свої недоліки, які перешкоджають вірному сприйняттю інформації. Мова йде про додаткові статті. Так, звичайно, вони є в усіх формах звітності, але значно ускладнюють життя не тільки користувачам, але й самим суб'єктам господарювання. Перелік додаткових статей представлений в табл. Г14.

Таким чином, можна побачити, наскільки є недосконалою форма Звіту про рух грошових коштів, оскільки за прямим методом додаткових статей – 26, а за непрямим – 28 (при загальній кількості рядків – 34), а це свідчить, що додатково від стандартної форми може бути відображено: за прямим методом –

76,47% та за непрямим методом – 82,35%.

Так, наприклад, для порівняння в формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» додаткових статей – 44 (при стандартній формі – 56, а це 78,57 %), в Звіті про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) – 15 (при стандартній формі – 42, а це 35,71 %).

Форми № 3 (прямий метод) та № 3-н (непрямий метод) мають стандартний склад статей і при необхідності потрібно вносити корективи в електронні версії для того, щоб побачити додаткові статті, що вкрай незручно.

Зазначена вище обставина є незручною не тільки для суб'єктів господарювання, але й для осіб, які займаються дослідженням та аналізом даної звітності.

Також є інша сторона цього недоліку, оскільки існує велика різноманітність додаткових рядків і проблематично точно визначити, куди саме потрібно віднести той чи інший елемент, оскільки можливо віднесення одних і тих же операцій в різні розділи звіту або додаткових рядків.

З метою вирішення проблеми великої кількості додаткових рядків доцільно перейняти світовий досвід, а саме зробити окремий стандартний звіт, в якому були б дані про ці додаткові рядки, що значно полегшило б сприйняття інформації. Крім того, важливим буде й те, що при переході на нову форму звіту підприємства стикнуться з проблемою комп'ютерного забезпечення, оскільки наявне вже не буде задовольняти потреби користувачів, оскільки його потрібно буде оновлювати або взагалі прийдеться купувати нове, що є не досить економічно вигідним. Досконаліша форма Звіту про рух грошових коштів збереже підприємство від можливих помилок, а також вчасно надасть інформацію про ризик банкрутства.

В бухгалтерії ТОВ «Ант ЛТД» для узагальнення об'єктивної інформації про грошові потоки у формі № 3 застосовується прямий метод, пояснюючи це більш логічною послідовністю та інформативністю.

Висновки до розділу 2

Результати проведених досліджень щодо організації, ведення та відображення у звітності інформації щодо грошових потоків підприємства дали змогу зробити наступні висновки:

1. Діяльність кожного підприємства прямо залежить від правильної організації обліку грошових коштів, оскільки основу діяльності підприємства становлять операції, пов'язані з рухом грошових коштів. Проблеми обліку грошових коштів та їх вирішення є актуальними і важливими для всіх підприємств, адже від достовірності та оперативності обліку залежить уся фінансова діяльність підприємства. Побудова належної системи бухгалтерського обліку грошових коштів передбачає правильність здійснення та відображення всіх етапів їх руху, починаючи з нормативно-правових вимог, заповнення первинних документів, узагальнення та систематизації інформації в регістрах і завершуючи складанням звітності.
2. Недостатнє вивчення теоретичних і практичних основ такої економічної категорії як еквіваленти грошових коштів призводить до їх відображення в складі поточних фінансових інвестицій при класифікації та в Плані рахунків бухгалтерського обліку. Це зумовлює потребу виділяти їх в окрему групу, що не буде суперечити їх відображенню в Балансі, Звіті про рух грошових коштів і Примітках до річної фінансової звітності.
3. Облік грошових коштів в Україні перебуває в стані постійного контролю з боку Національного банку України, Державної податкової служби України, власників та адміністрації кожного підприємства як актив, який перебуває в стані руху та змін. Вдосконалення нормативної бази з методики обліку грошових коштів та організації їх збереження і руху потребує розробки нових програмних продуктів, які допоможуть обліковому персоналу підприємства з одного боку максимально зменшити обіг готівки, а з іншого боку – забезпечити надійне її збереження.
4. Незважаючи на вибрану форму та методи (прямий або непрямий) складання

звіту про рух грошових коштів, у міжнародній практиці відомі три основні методики формування його показників. Вони полягають у використанні: робочих листків або листків рознесення (work sheet/spread sheet methodic); Т-рахунків (T-accounts methodic); рівнянь/формул (equations/formulae methodic).

РОЗДІЛ 3

СИСТЕМА ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Загальний та коефіцієнтний аналіз грошових потоків підприємства

Оскільки грошові кошти та їх еквіваленти є складовими оборотних активів підприємства, то традиційно, першим етапом фінансового аналізу виступає горизонтальна та вертикальна оцінка поточного майна ТОВ «Ант ЛТД» за 2021-2023 рр. (табл. Д1-Д2).

Результати оцінки складу та динамки оборотних активів по ТОВ «Ант ЛТД» (табл. Д1) показали, що збільшення їх вартості у 2023 р. в порівнянні з 2021 та 2022 рр. на 16 та 97 тис. грн. або на 2.6 та 18 % відбулося в основному за рахунок додатного приросту запасів відповідно на 108 та 38 тис. грн. або на 31.1 та 9.1 %.

Що стосується безпосередньо грошей то протягом 2021-2022 рр. відбулося зростання, а протягом 2022-2023 рр. зменшення їх залишків відповідно на 20 та 25 тис. грн. або на 38.5 та 37.7 %. В цілому їх на кінець 2023 р. порівняно з 2021 р. зменшилися на 5 тис. грн. або на 9.6 % та становили на кінець 2021-2023 рр. 52, 72 та 47 тис. грн.

Розмір грошових потоків безпосередньо залежить і від поточної дебіторської заборгованості залишки якої на кінець досліджуваних періодів становили 201, 47 та 123 тис. грн., у т.ч. з бюджетом та іншої поточної заборгованості 121, 23, 13 та 74, 16, 68 тис. грн.

Вертикальна оцінка (табл. Д2) показала, що частка грошей у складі поточних активів ТОВ «Ант ЛТД» становила 8.4, 13.38 та 7.4 % відповідно на кінець досліджуваних періодів. Найбільшу ж питому вагу становили залишки матеріальних оборотних активів (запасів) – 56.06, 77.51 та 71.65 %, а друге місце посідає частка поточної дебіторської заборгованості – 32.47, 8.74 та 19.37 % на кінець 2021-2023 рр.

Оскільки поточна дебіторська заборгованість за ступенем ліквідності поступає лише грошам, то наступним етапом грошових потоків підприємства виступає аналіз складу та структури даного виду заборгованості по ТОВ «Ант ЛТД» за 2021-2023 рр.(рис. Д1-Д3).

Дані рис. Д1-Д3 показують, що найбільшу питому вагу у залишках поточної дебіторської заборгованості ТОВ «Ант ЛТД» займає заборгованість бюджету – 60.2 та 48.94 % відповідно на кінець 2021-2022 рр. та інша поточна дебіторська заборгованість – 55.28 % на кінець 2023 р. Таким чином, протягом досліджуваних періодів, особливо у 2023 р. в порівнянні з 2021-2022 рр. відбулися значні структурні зрушення у складі поточної дебіторської заборгованості ТОВ «Ант ЛТД».

В продовження статичних аспектів аналізу грошових потоків промислового підприємства перейдемо до динамічних, а саме проведемо оцінку руху грошових потоків (табл. Д3-Д4).

Роблячи підсумкові висновки за даною «діагностикою», видно, що головні причини витрачання коштів, як і основні умови їх надходження сфокусовані в операційній діяльності. Що ж стосується фінансової чи інвестиційної діяльності, то вони скоріш випадкові факти в житті досліджуваної поліграфічної фірми.

Отже, чистий рух грошей від операційної діяльності позитивно змінювався в період з 2021 по 2022 рр., оскільки з - 346 тис. грн. зріс на 106 тис. грн. Тобто, для керівництва це вказує про те, що доходні надходження повністю покрили витрачання на різні поточні цілі. Така ситуація позитивно характеризує рух грошових коштів та дозволяє вивільняти їх в ході операційної діяльності.

Для інвестиційної діяльності ТОВ «Ант ЛТД» властива лише одна витратна операція – придбання необоротних активів, що призвела до виникнення від'ємного чистого руху грошових коштів за весь трьохрічний період. Варто відмітити про скорочення – з - 678 тис. грн. у 2021 р. до - 131 тис. грн. у 2023 р. Грошові потоки за фінансовою діяльністю були помічені лише у

2021 р. і являли собою надходження грошей «від статутного капіталу».

В цілому ж чисті грошові потоки для обраного поліграфічного підприємства змінювалися зигзагоподібно, а саме: з - 24 тис. грн. у 2021 р. вони зросли до 20 тис. грн., проте у 2023 р. ці значення отримали від'ємне значення - 25 тис. грн. Тому найбільш невдалим періодом стосовно управління грошовими коштами та їх рухом став звітній 2023 р.

Причини, які призвели до зміни грошових потоків в розрізі витрачання/надходження та за видами господарської діяльності, проаналізовані в табл. Д4.

Проведений аналіз (табл. Д4) показав, що надходження в результаті здійснення операційної діяльності складаються з притоку грошових коштів від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та від іншої операційної діяльності. При цьому надходження в результаті реалізації продукції (товарів, робіт та послуг) становлять майже 100 % від загальних надходжень грошей від операційної діяльності, а саме 95.87, 95.04 та 97.3 % (1879, 2029 та 3023 тис. грн.) відповідно у 2021-2023 рр.

Відтік грошей в процесі здійснення операційної діяльності пов'язаний з класичними платежами будь-якого підприємства, а саме витрачання коштів на розрахунки з постачальниками (підрядниками), з бюджетом по податках та обов'язкових платежах, з оплати праці персоналу тощо.

Найбільший обсяг витрачених грошей пов'язаний із придбанням виробничих запасів, товарів – 1814, 1487 та 2304 тис. грн., їх частка в загальному обсязі відтоку коштів в процесі операційної діяльності становила 78.66, 72.86 та 76.77 % відповідно у досліджуваних періодах.

Витрачання коштів від інвестиційної діяльності пов'язане із придбанням (оновленням парку) основних засобів у розмірі 678, 74 та 131 тис. грн. відповідно у 2021-2023 рр.

Сукупність всіх господарських процесів, які відбуваються на підприємстві, а також його розрахунків з внутрішніми та зовнішніми контрагентами та державою, безпосередньо пов'язані із рухом грошових

коштів, товарно-матеріальних цінностей, виникненням та погашенням дебіторської та кредиторської заборгованості. Все це впливає на ділову активність підприємства, що і обумовив наступний етап аналізу грошових потоків господарюючих суб'єктів (табл. Д5 та Д6).

Аналізуючи дані табл. Д6 можемо свідчити, що по ТОВ «Ант ЛТД» протягом 2022-2023 рр. відбулося підвищення ділової активності та прискорення руху грошових коштів, що підтверджується зниженням періодів погашення поточної дебіторської та кредиторської відповідно на 17.6 та 16.4 днів або на 59.5 та 82.8 %, а також збільшенням коефіцієнту оборотності грошових коштів на 18.31 обороти або на 75.6 %.

Крім цього, даний факт підтверджується скороченням періодів операційного та фінансового циклів по досліджуваному підприємству протягом 2022-2023 рр. на 59.2 та 42.8 днів або на 38.5 та 31.9 %.

Суттєвий вплив на ділову активність, а отже і на прискорення руху грошових коштів по ТОВ «Ант ЛТД», здійснило збільшення чистого доходу та собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт і послуг) у 2023 р. в порівнянні з 2022 р. відповідно на 1050 та 794 тис. грн. або на 70 та 71.7 %.

Порівнюючи дані 2022 р. з інформацією 2021 р. (табл. Д6), то спостерігаємо зниження ділової активності по ТОВ «Ант ЛТД», що підтверджується збільшенням періодів погашення кредиторської заборгованості, операційного та фінансового циклів відповідно на 1.8, 32.2 та 30.4 днів або на 10, 26.5 та 29.3 %.

Доповнює у методичному аспекти результати вертикального та горизонтального аналізу грошових потоків розрахунків відповідних коефіцієнтів (коефіцієнтний аналіз) (табл. Д7). Зазначені коефіцієнти характеризують достатність, ліквідність та ефективність, включаючи рентабельність, грошових потоків.

Дані табл. Д7 показують, що по ТОВ «Ант ЛТД» у 2022 та 2023 рр. в порівнянні з 2021 р. відбулося підвищення ліквідності грошового потоку, що підтверджується зростанням відповідно коефіцієнту на 0.514 пунктів.

Від'ємні значення коефіцієнтів ефективності, достатності та рентабельності грошового потоку по досліджуваному підприємству у 2021-2023 рр. пов'язаний, насамперед, із від'ємним чистим грошовим потоком в абсолютних одиницях виміру, а також збитковістю діяльності ТОВ «Ант ЛТД» (чистий збиток склав 509, 142 та 43 тис. грн. відповідно у 216-2023 рр.).

3.2. Аналіз грошових потоків: платоспроможність та ліквідність

Грошові потоки підприємства є основою для оцінки поточної платоспроможності – характеризує поточний стан розрахунків на підприємстві та аналізується на основі даних про його фінансові потоки: приток грошових коштів має забезпечити покриття поточних зобов'язань.

В основі аналізу платоспроможності лежить оцінка ліквідності: підприємства, балансу, активів (рис. 3.1).

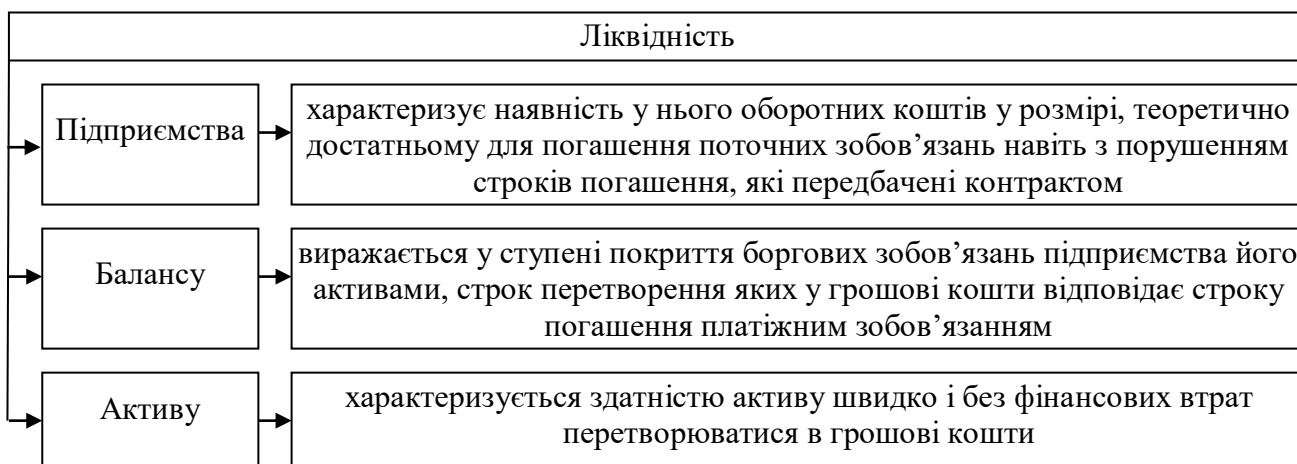

Рис. 3.1. Рівні ліквідності в системі оцінки платоспроможності підприємства

Першим етапом аналізу платоспроможності виступає оцінка ступеня ліквідності балансу в процесі якої співставляють групи активів (сформовані за рівнем ліквідності в порядку її зниження) та пасивів (згруповані за строковістю їх погашення в порядку збільшення термінів) (табл. Д8-Д9, табл. 3.1 та рис. 3.2).

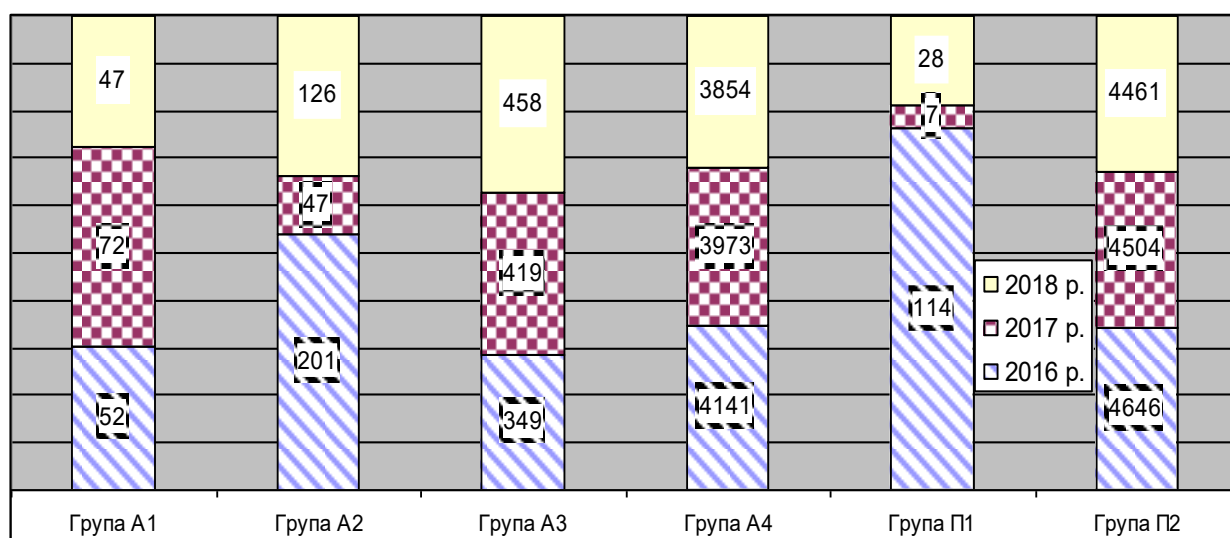

Рис. 3.2. Динаміка груп активів та пасивів по ТОВ «Ант ЛТД» за 2021-2023 рр. в системі оцінки ліквідності балансу підприємства (тис. грн.)

Таблиця 3.1

Динаміка груп активів та джерел формування майна в системі оцінки ступеня ліквідності балансу ТОВ «Ант ЛТД» за 2021-2023 рр.

тис. грн.

Абсолютно ліквідний баланс	Активи (майно)			Пасиви (джерела формування майна)			Нестача (-) або надлишок (+)				
	Група	На кінець року			Група	На кінець року			На кінець року		
		2021	2022	2023		2021	2022	2023	2021	2022	2023
$A1 \geq P1$	A1	52	72	47	P1	114	7	28	-62	65	19
$A2 \geq P2$	A2	201	47	126	P2	-	-	-	201	47	126
$A3 \geq P3$	A3	349	419	458	P3	-	-	-	349	419	458
$A4 \leq P4$	A4	4141	3973	3854	P4	4646	4504	4461	-505	-531	-607
	Баланс	4760	4511	4489	Баланс	4760	4511	4489	X	X	X

Баланс ТОВ «Ант ЛТД» на кінець 2022-2023 рр. є абсолютно ліквідним. Що стосується кінця 2021 р., то по підприємству відчувається нестача найбільш ліквідних активів в розмірі 62 тис. грн. Перевищення сум групи активів А4 над групою пасивів П4 в розмірі 505, 531 та 607 тис. грн. відповідно на кінець досліджуваного періоду свідчить про обсяг наявних у підприємства власних оборотних коштів.

В продовження оцінки ліквідності балансу, в системі аналізу платоспроможності підприємства, виступає розрахунок відповідних коефіцієнтів (табл. 3.2 та рис. 3.3).

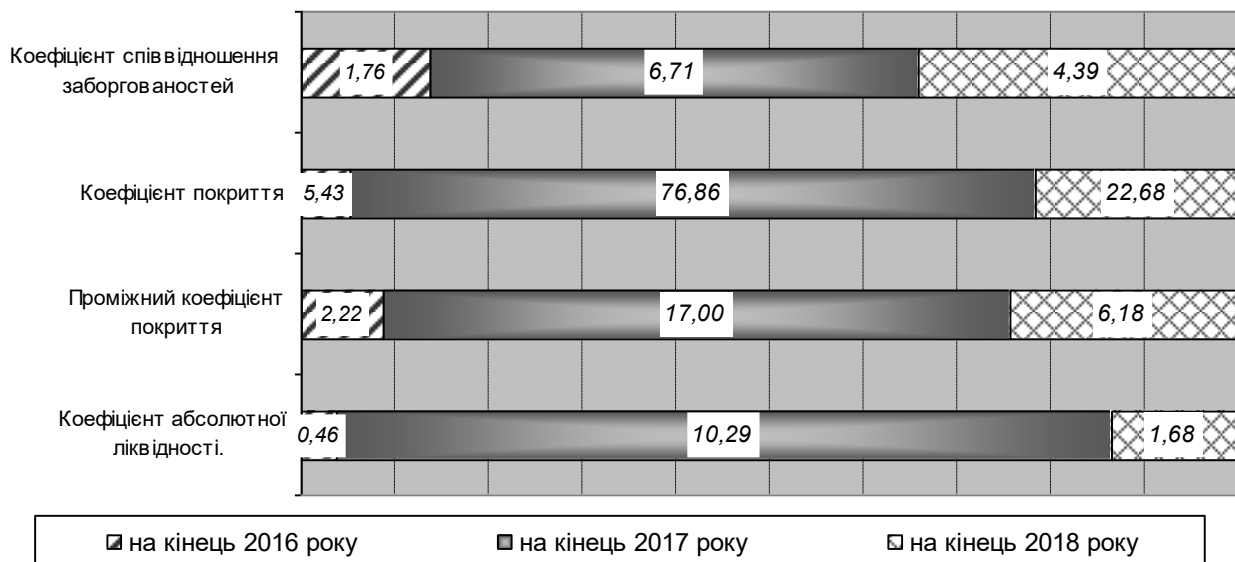

Рис. 3.3. Динаміки коефіцієнтів ліквідності (платоспроможності) по ТОВ «Ант ЛТД» за 2021-2023 рр.

Таблиця 3.2

Коефіцієнтний аналіз ліквідності (платоспроможності) ТОВ «Ант ЛТД» за 2021-2023 рр.

№ з/п	Показники	Оптимі- льне значення	На кінець року			Абсолютний приріст		
			2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2021
Вихідні дані, тис. грн.								
1.	Гроші, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції	X	52	72	47	20	-25	-5
2.	Сума найбільш ліквідних та середньо реалізованих активів	X	253	119	173	-134	54	-80
3.	Поточна дебіторська заборгованість	X	201	47	123	-154	76	-78
4.	Кредиторська заборгованість та інші поточні зобов'язання	X	114	7	28	-107	21	-86
5.	Оборотні активи	X	619	538	635	-81	97	16
6.	Поточні зобов'язання та забезпечення	X	114	7	28	-107	21	-86
Коефіцієнти ліквідності (платоспроможності)								
7.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,35	0,456	10,286	1,679	9,830	-8,607	1,223
8.	Проміжний коефіцієнт покриття (коефіцієнт швидкої ліквідності)	0,6-0,8	2,219	17,000	6,179	14,781	-10,821	3,960
9.	Коефіцієнт покриття (коефіцієнт поточної ліквідності)	1-2	5,430	76,857	22,679	71,427	-54,178	17,249
10.	Коефіцієнт співвідношення поточної дебіторської та кредиторської заборгованості	1	1,763	6,714	4,393	4,951	-2,321	2,630

Інформація, яка наведена в табл. 3.2 та рис. 3.8 свідчить, що підприємство знаходиться у відмінному фінансовому стані в розрізі платоспроможності, оскільки всі коефіцієнти значно перевищують верхні оптимальні границі. При цьому, протягом 2022 р. по ТОВ «Ант ЛТД» відбулося значне покращення його ліквідності, що підтверджується зростанням коефіцієнтів абсолютної, швидкої та поточної ліквідності відповідно на 9.83, 14.781 та 71.427 пунктів.

Незважаючи на зниження всіх коефіцієнтів ліквідності по ТОВ «Ант ЛТД» впродовж 2023 р. платоспроможність підприємства характеризувалася як відмінна.

В додаток до оцінки ліквідності балансу та розрахунку відповідних коефіцієнтів проведемо загальний та факторний аналіз загального коефіцієнту платоспроможності підприємства за 2021-2023 рр. (формула 3.1-3.2 та табл. 3.3).

$$\frac{A1 + 0,5 * A2 + 0,3 * A3}{П1 + 0,5 * П2 + 0,3 * П3} \quad (3.1)$$

$$\frac{A1 * ПВ_{A1} + A2 * ПВ_{A2} + A3 * ПВ_{A3}}{П1 * ПВ_{П1} + П2 * ПВ_{П2} + П3 * ПВ_{П3}} \quad (3.2)$$

де $ПВ_A$ та $ПВ_{П}$ – питома вага відповідних груп активів та пасивів у загальному підсумку балансу.

Для оцінки впливу на загальний коефіцієнт платоспроможності по ТОВ «Ант ЛТД», враховуючи той факт, що факторна модель є змішаною, використаємо один з методів елімінування, а саме метод ланцюгових підстановок.

Результати факторного аналізу загального коефіцієнту платоспроможності по ТОВ «Ант ЛТД» за 2022-2023 рр. показали, що його зменшення на 22.76 пункти або на 72 % відбулося за рахунок зміни:

1. Найбільш ліквідних активів та термінових зобов'язань – коефіцієнт платоспроможності зменшився відповідно на 3.57 та 26.5 пункти.
2. Середньо та повільно реалізованих активів – розрахунковий коефіцієнт збільшився на 5.64 та 1.67 пунктів відповідно.

Таблиця 3.3

Факторний аналіз загального коефіцієнту платоспроможності ТОВ «Ант ЛТД» за 2022-2023 рр.

тис. грн.

Показники	Роки		Умовні значення			Відхилення						
	2022	2023	1	2	3	Всього	У т.ч. за рахунок впливу зміни					
							Групи А1	Групи А2	Групи А3	Групи П1	Групи П2	Групи П3
Формула 3.1												
Група А1	72	47	47	47	47	-25	X	X	X	X	X	X
Група А2	47	126	47	126	126	79	X	X	X	X	X	X
Група А3	419	458	419	419	458	39	X	X	X	X	X	X
Група П1	7	28	7	7	7	21	X	X	X	X	X	X
Група П2	-	-	-	-	-	-	X	X	X	X	X	X
Група П3	-	-	-	-	-	-	X	X	X	X	X	X
Загальний коефіцієнт платоспроможності	31,60	8,84	28,03	33,67	35,34	-22,76	-3,57	5,64	1,67	-26,50	-	-
Формула 3.2 (з врахуванням питомої ваги відповідної групи активів та пасивів у підсумку балансу)												
Група А1	1,15	0,49	0,49	0,49	0,49	-0,66	X	X	X	X	X	X
Група А2	0,49	3,54	0,49	3,54	3,54	3,05	X	X	X	X	X	X
Група А3	38,92	46,73	38,92	38,92	46,73	7,81	X	X	X	X	X	X
Група П1	0,01	0,17	0,01	0,01	0,01	0,16	X	X	X	X	X	X
Група П2	-	-	-	-	-	-	X	X	X	X	X	X
Група П2	-	-	-	-	-	-	X	X	X	X	X	X
Загальний коефіцієнт платоспроможності	3893,64	278,91	3892,98	3896,03	4677,03	-3614,73	-0,66	3,05	781,00	-4398,12	-	-

Аналогічна ситуація щодо впливу відповідних груп активів та пасивів спостерігається в системі факторного аналізу загального коефіцієнту платоспроможності з врахуванням структури майна та джерел їх формування (табл. 3.3).

Підсумовуючи результати аналізу грошових потоків можна стверджувати, що основних напрямом та резервом оптимізації і підвищення ефективності грошових потоків підприємства у наступних звітних періодах, як і всієї фінансово-господарської діяльності, виступає вихід ТОВ «Ант ЛТД» на прибутковий рівень.

3.3. Концептуальні засади аудиту грошових потоків підприємства

Постійні змін у законодавстві, галузеві особливості підприємства, сучасні тенденції розвитку щодо застосування електронних мереж та впровадження нових програмних продуктів викликають необхідність проведення аудиту грошових коштів з використанням зазначених чинників. Це зумовлює необхідність подальших досліджень щодо удосконалення методичних підходів аудиту операцій з готівкою та на рахунках у банку для підвищення ефективності управління підприємством.

Основні організаційні та інформаційні аспекти аудиту наявності та руху грошових коштів (грошових потоків) наведено на рис. Е1.

При проведенні перевірки аудитор використовує різні аудиторські процедури, серед яких рекомендованою є процедура опитування – складання тесту внутрішнього контролю. Перш ніж скласти план та програму аудиту, необхідно вивчити та оцінити систему бухгалтерського обліку. Для якісної перевірки щодо здійснення операцій по веденню грошових коштів складається тест внутрішнього контролю (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Тестування стосовно організації внутрішнього контролю грошових коштів на підприємстві

№ з/п	Зміст запитання	Варіанти відповіді			Примітки
		Ні	Так	Інформація відсутня	
1	2	3	4	5	6
1.	Чи відомо керівництву про будь-які випадки шахрайства, здійсненого будь-ким зі складу управлінського персоналу?				
2.	Чи відомо керівництву про будь-які випадки шахрайства, здійснені найманими працівниками, що відіграють важливу роль у зовнішньому контролі?				
3.	Чи відомо керівництву про будь-які випадки шахрайства, здійснені іншими особами?				
4.	Чи є віддалені підрозділи, сегменти бізнесу, типи угод, рахунки або категорії фінансової звітності, де існує або може існувати ризик шахрайства? Якщо так, вказати подробиці				
5.	Чи вірить керівництво, що існує високий ризик шахрайства, що здійснюється компанією або щодо компанії? Якщо так, вказати подробиці				

Продовження табл. 3.4

1	2	3	4	5	6
6.	Чи визнає свою відповідальність управлінський персонал за впровадження зовнішнього контролю для попередження та виявлення шахрайства на підприємстві?				
7.	Чи відповідає діяльність підприємства законам та нормативним актам України?				
8.	Чи відслідковуються управлінським персоналом зміни в законодавстві, щодо грошового обігу?				
9.	Чи доводиться до працівників, що відповідають за грошові розрахунки, інформація щодо змін в законодавстві?				
10.	Чи здійснюється підвищення кваліфікації працівників, що відповідають за здійснення грошових розрахунків?				
11.	Чи проводяться перевірки правильності оформлення прибуткових касових ордерів за корпоративною карткою?				
12.	Чи проводяться перевірки стану обліку касових операцій?				
13.	Чи проводяться перевірки відповідності оприбуткування грошових коштів з банківського рахунку згідно з грошовим чеком?				
14.	Чи відбуваються перевірки відповідності здачі понадлімітних грошових коштів з каси підприємства до банківської установи?				
15.	Чи проводяться аналіз повноти оприбуткування грошових коштів на поточних рахунках?				
16.	Чи відбувається перевірка цільового використання грошових коштів у касі підприємства?				
17.	Чи проводяться перевірки повноти відображення видатків грошових коштів на поточних рахунках?				
18.	Чи є перевірка правильності відображення видатків грошових коштів по розрахункам з працівниками по заробітній платні з каси підприємства?				
19.	Чи проводяться перевірки правильності відображення видатків грошових коштів під звіт (відрядження та господарчі потреби) у касі підприємства?				
20.	Чи проводяться перевірки правильності відображення надходжень грошових коштів по розрахункам з покупцями готової продукції у касу підприємства?				
21.	Чи проводяться перевірки повноти оприбуткування грошових коштів на спеціальних рахунках (сплата податків, розрахунки з фондами соціального страхування)?				
22.	Чи відбуваються перевірки дотримання умов цільової видачі готівки підзвіт?				
23.	Чи проводяться перевірки залишків на корпоративній картці підприємства?				

Після одержання даних про підприємство доцільним буде розробити загальний план проведення аудиту касових операцій та на рахунках у банку (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Загальний план проведення аудиту розрахунково-касових операцій

Етап аудиту	Аудиторські процедури	Аудиторські докази	Період проведення	Виконавці
Підготовчий	Знайомство з діяльністю та розрахунково-платіжною системою підприємства, планування проведення аудиту касових операцій та на рахунках у банку	Статут підприємства. Звіти попередніх перевірок, накази, посадові інструкції, договори про матеріальну відповідальність		
Основний	Перевірка правильності оформлення прибуткових касових ордерів за корпоративною карткою; Перевірка стану обліку касових операцій відповідно до реєстрації у «Журналі цільового використання грошових коштів»; Перевірка відповідності оприбуткування грошових коштів з банківського рахунку згідно з грошовим чеком за кодами цільових витрат; Перевірка відповідності здачі понадлімітних грошових коштів з каси підприємства до банківської установи за видами цільових видатків; Перевірка повноти оприбуткування грошових коштів на поточних рахунках з використанням програмного середовища «Клієнт-Банк»; Перевірка відображення руху готівки у «Журналі цільового використання грошових коштів» у касі підприємства; Перевірка повноти відображення видатків грошових коштів на поточних рахунках з використанням програмного середовища «Клієнт-Банк»; Перевірка правильності відображення видатків грошових коштів по розрахункам з працівниками по заробітній платні з каси підприємства враховуючи «Журнал цільового використання коштів»; Перевірка правильності відображення видатків грошових коштів під звіт (відрадження та господарчі потреби) у касі підприємства враховуючи «Журнал цільового використання коштів»; Перевірка правильності відображення надходжень грошових коштів по розрахункам з покупцями готової продукції у касу підприємства враховуючи «Журнал цільового використання коштів»; Перевірка повноти оприбуткування грошових коштів на спеціальних рахунках (сплата податків, розрахунки з фондами соціального страхування); Перевірка дотримання цільового відшкодування попередньо витрачених власних коштів підзвітною особою; Перевірка залишків на корпоративній картці підприємства	Прибуткові касові ордери, видаткові касові ордери, журнал № 1, Головна книга, баланс (форма № 1), корінці чеків, виписки банків, касова книга, відомості на виплату зарплати, авансові звіти, видаткові накладні, доступ до програмного середовища		
Завершальний	Складання висновку та звіту	Звіт		

План аудиту полягає у поетапному формуванні переліку аудиту із зазначенням використаних документів, що являють собою аудиторські докази, та є документом організаційно-методологічного характеру. Порядок проведення аудиту касових операцій та на рахунках у банку рекомендується проводити поетапно. Після завершення формування загального плану

аудиторської перевірки грошових коштів у касі та на рахунках у банку складається програма аудиту (табл. Е1).

Особливе місце в системі аудиту грошових потоків виступає перевірка Звіту про рух грошових коштів, алгоритм якої наведено на рис. 3.4.

Запропонований алгоритмі аудиту Звіту про рух грошових коштів класично поділено в розрізі таких стадій (етапів), як планування, дослідження, підведення (оформлення) результатів перевірки. При цьому, кожен етап було деталізовано

Поряд з аудитом грошових коштів підприємству можуть бути надані супутні послуги, які стосуються насамперед прогнозування грошових потоків, складання та аудиту прогнозованої фінансової звітності, у т.ч. Звіту про рух грошових коштів, аудит операційної, фінансової та інвестиційної стратегії (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Перелік супутніх аудиту послуг в сфері грошових потоків підприємства

№ з/п	Супутні аудиту послуги	Мета надання супутніх послуг	Напрями надання супутніх аудиторських послуг
1	2	3	4
1.	Прогнозування руху грошових коштів	Синхронізація надходжень та витрат за період в цілому, а також в розрізі видів діяльності	Прогнозування надходження та витрачання грошових коштів за видами діяльності за звітний період (рік) та в розрізі окремих часових лагів (місяці, квартали)
			Прогнозування та розрахунок чистого грошового потоку
			Розрахунок потенційних потреб у довго- та короткостроковому фінансуванні, у т.ч. за рахунок кредитів комерційних банків
			Оцінка перспективної платоспроможності підприємства на основі прогнозування вхідних та вихідних грошових потоків, а також поточних зобов'язань підприємства
			Оцінка (прогнозування) податкових ризиків, ризиків втрати платоспроможності та ліквідності в системі складання Звіту про управління
2.	Аудит прогнозованої (стратегічної) інформації щодо грошових потоків	Перевірка правильності формування прогнозованої інформації	Оцінка припущень, які лежать в основі прогнозування фінансової інформації (вибір процедур перевірки інформації та визначення їх обсягу; вивчення особливостей процесу підготовки прогнозованої інформації наявності застережень в аудиторському висновку за попередній період; можливості використання даних бухгалтерської звітності за попередній період, аудит якої не проводився)

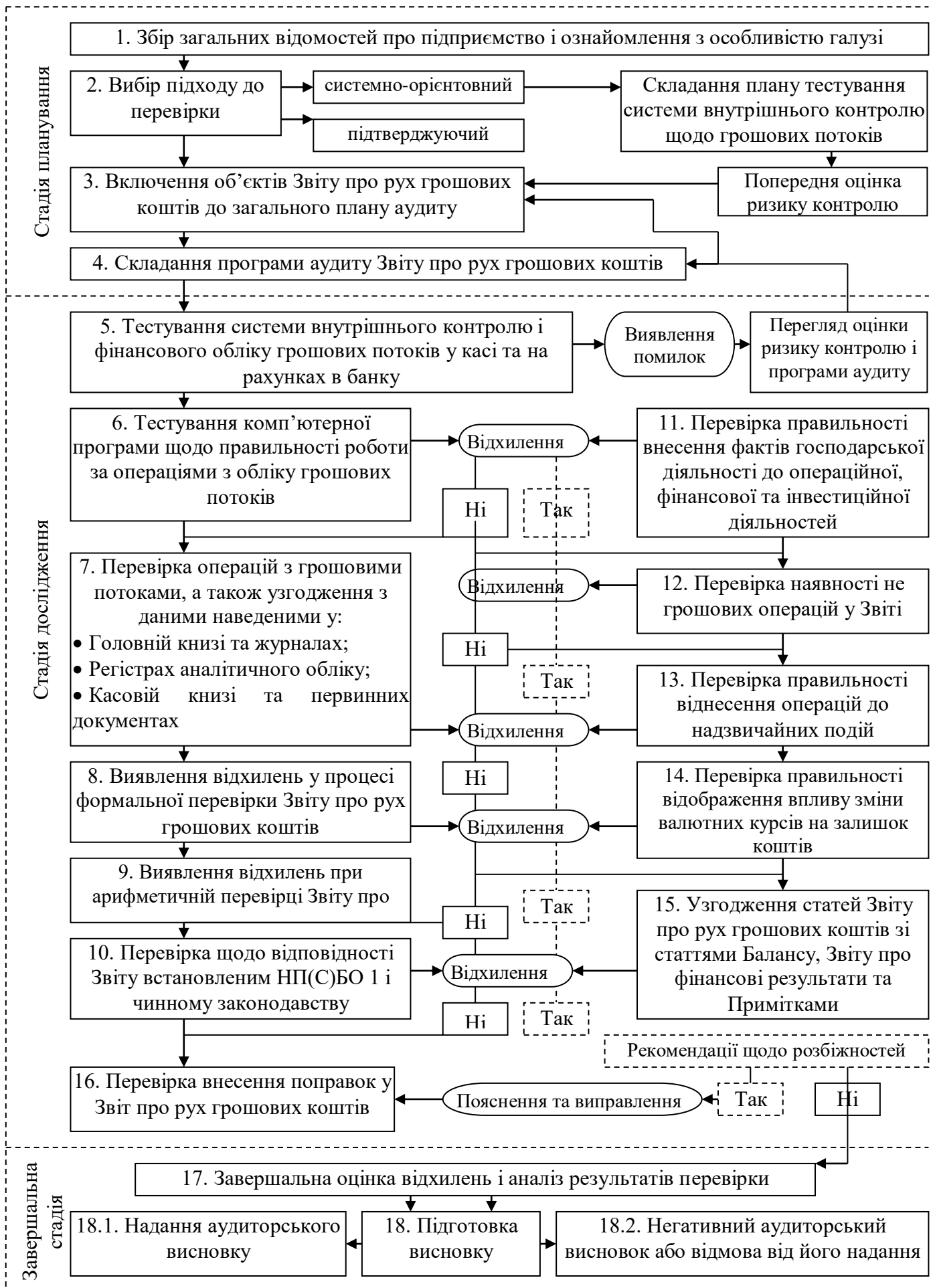

Рис. 3.4. Алгоритм проведення аудиту Звіту про рух грошових коштів

1	2	3	4
	Аудит прогнозованої (стратегічної) інформації щодо грошових потоків	Перевірка правильності формування прогнозованої інформації	<p>Оцінка правильності підготовки прогнозованої фінансової інформації (перевірка кваліфікації осіб, відповідальних за підготовку прогнозованої фінансової інформації; системи внутрішнього контролю за підготовкою прогнозованої фінансової інформації; робочої документації; методів підготовки прогнозованої фінансової інформації; методів оцінки та відбору припущень, наявності та причин відхилень фактичних даних про діяльність підприємства від даних прогнозованої фінансової інформації, підготовленої в попередні періоди; перевірка виправданості застосування припущень при складанні прогнозованої фінансової інформації, спираючись при цьому на фактичну інформацію про діяльність підприємства.</p> <p>Оцінка форми подання прогнозованої фінансової інформації. Аудиторська фірма перевіряє доступність викладу і неупередженість подання інформації; наявність розкриття припущень в обліковій політиці підприємства, в поясненнях до прогнозованої фінансової інформації; наявність змін в обліковій політиці та їх вплив на дані прогнозованої фінансової інформації; наявність дати підготовки прогнозованої фінансової інформації та письмові роз'яснення керівництва про можливість застосування припущень на цю дату</p>
3.	Аудит стратегій	Оцінка рівня досягнення запланованих стратегічних завдань	<p>Оцінка якості і життєздатності розроблених операційних (виробничих), фінансових та інвестиційних стратегій</p> <p>Виявлення «слабких місць» на поточний момент, які можуть становити серйозну небезпеку в майбутньому, і запропонувати ранні профілактичні або коригувальні дії.</p> <p>Розробка системи корегувальних та оптимізаційних пропозицій щодо операційної, фінансової, інвестиційної та інших стратегій підприємства</p>

Аналізуючи дані табл. 3.6, можна стверджувати, що одним із перспективних напрямів розвитку аудиту в цілому та аудиту грошових потоків, виступає стратегічний аудит. При цьому він може бути деталізований в розрізі аудиту стратегій підприємства (розробка, оцінка рівня досягнення, корегування стратегій, політик, Бізнес-плану тощо) та побудові й оцінці прогнозованої фінансової звітності в цілому, в розрізі видів діяльності, географічних та господарських сегментів. Зважаючи на основні аспекти стратегічного аудиту, у т.ч. грошових потоків, він буде орієнтований на надання послуг насамперед великих та середніх підприємств.

Висновки до розділу 3

За результатами проведених досліджень, які стосуються методичних, організаційних та практичних аспектів фінансового аналізу та аудиту грошових потоків можна зробити такі висновки:

1. Ефективне управління грошовими потоками в умовах трансформації ринкових відносин в значній мірі залежить від оптимізації методики аналізу грошових потоків та ефективності їх використання. З урахуванням цього методика аналізу грошових потоків повинна бути вичерпною і у той же час дієвою, тобто не перевантаженою малозначущими, неінформативними показниками та розрахунками.
2. Управління грошовими потоками є одним із найважливіших аспектів фінансового менеджменту, оскільки грошові кошти є найбільш ліквідними активами підприємства, здатними легко трансформуватися в будь-який інший вид активів і в сучасних умовах виступають матеріальною основою ефективного процесу виробництва. З метою удосконалення методичного підходу до аналітичного забезпечення управління грошовими потоками, запропоновано послідовність проведення аналізу грошових потоків. Поетапний аналіз грошових потоків дає можливість оцінювання діяльності підприємства в минулому, прогнозування потреби в грошових коштах та слугує підґрунтям для оцінки ефективності тактичного планування грошових потоків.
3. Дослідження проблем обліку операцій з грошовими коштами в умовах економічної кризи набувають особливої уваги, що впливає на процес аудиту, особливості його здійснення та формування підсумків, так як роль грошових коштів дуже важлива для ліквідності і платоспроможності кожного підприємства, а їх аудит є значним етапом перевірки звітності підприємства в цілому та Звіту про рух грошових коштів зокрема.

ВИСНОВКИ

Результати проведених досліджень дали змогу сформулювати наступні висновки:

1. Проведений аналіз літературних джерел показав, що на сьогоднішній момент відсутній єдиний комплексний підхід щодо визначення сутності поняття «грошові кошти» та розробки різних типів класифікації грошових потоків. Під грошовим потоком слід розуміти цілеспрямований безперервний рух грошових коштів та їх еквівалентів у процесі здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, обмежений періодом, що аналізується, який генерується в процесі взаємодії підприємства з його контрагентами як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі та пов'язаний з такими категоріями як доходність, ризик й ліквідність.
2. В останні роки глобалізація економічних відносин спричинила зміни господарського життя економічних суб'єктів, зумовила необхідність уніфікації правил ведення бухгалтерського обліку у всьому світі як інструменту ділової комунікації, здатного передавати економічну інформацію в цілому та щодо грошових потоків зокрема. При розгляді процесів, спрямованих на мінімізацію розбіжностей у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності різних країн, включаючи й Україну, використовуються такі поняття як «гармонізація», «стандартизація» та «імплементация».
3. На основі якісного аналізу Міжнародних стандартів, Загальноприйнятих принципів США та Національних положень бухгалтерського обліку виявлено переваги МСФЗ і обґрунтовано їх використання в якості основи глобальної інтеграційної моделі підготовки та поширення фінансової інформації, а також подальшого удосконалення вітчизняних стандартів щодо обліку та розкриття у звітності даних про грошові потоки підприємства.
4. Ефективне управління підприємством в умовах трансформації ринкових відносин в значній мірі залежить від методики аналізу грошових потоків, яка

формалізується у вигляді організаційно-інформаційної моделі. Запропонована модель аналізу має забезпечити керівництво інформацією не лише про поточний стан управління грошовими потоками підприємства, але й оцінкою його готовності до формування необхідних обсягів грошових потоків та їх цільового й ефективного використання, що в кінцевому випадку має покращити не тільки ефективність управління саме цим об'єктом дослідження, але й в цілому сприяти фінансовому оздоровленню вітчизняних підприємств.

5. На досліджуваному підприємстві створений відокремлений структурний підрозділ – бухгалтерія на чолі з головним бухгалтером. Крім нього, до складу бухгалтерії входить бухгалтер-касир.
6. Організаційні та методологічні питання облікового процесу зафіксовані у внутрішньому розпорядчому документі – Наказі «Про облікову політику», що затверджений ще в 2005 р., відповідно до якого облік ведеться за автоматизованою формою з використанням програмного продукту «1С: Бухгалтерія» версії 7.7.
7. Для виконання поточних готівкових розрахунків на підприємстві проводяться відповідно до Положення «Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні», затвердженого Постановою Правління Національного банку України від 29.12.2022 р. № 148 із належним оформленням прибуткових та видаткових касових ордерів, а також записів у касовій книзі.
8. Безготівкові розрахунки, які супроводжують фінансово-господарську діяльність досліджуваної поліграфічної фірми, виконуються через поточний рахунок відкритий у Чернівецькій філії публічного акціонерного товариства «УкрСиббанк». Облікові записи за безготівковими розрахунками проводяться із застосуванням субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті».
9. Інформація про грошові потоки та їх статичні компоненти на ТОВ «Ант ЛТД» узагальнюється в загальноприйнятих формах фінансової звітності, а

саме: «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» форма №1; «Звіт про рух грошових коштів» форма № 3; «Примітки до фінансової звітності» форма № 5. Звіт про рух грошових коштів підприємство складає за прямим методом, який на більшості вітчизняних підприємствах є найпоширенішим, на відміну від зарубіжної практики.

10. Факторний аналіз загального коефіцієнту платоспроможності дозволив виявити резерви покращення ситуації, якими стали: скорочення, по можливості, величини кредиторської заборгованості та нарощування суми грошових коштів.
11. Проведений аналіз показав, що як і вся фінансово-господарська, так і операційна діяльність ТОВ «Ант ЛТД» протягом 2021-2023 рр. була збитковою, хоча рівень збитковості постійно знижувався, що обумовлювало від'ємні значення чистого руху грошових коштів. При цьому баланс підприємства є абсолютно ліквідним на кінець 2022-2023 рр.
12. Частка грошових коштів в загальному обсязі оборотних активів підприємства становить 8.4, 13.38 та 7.4 % відповідно на кінець досліджуваних періодів.
13. Грошові потоки на ТОВ «Ант ЛТД» протягом 2021-2023 рр. пов'язані в основному із здійсненням операційної діяльності, хоча і присутнє грошей в процесі інвестиційної діяльності, пов'язаної із придбанням об'єктів основних засобів. У 2021 р. спостерігається додатній рух коштів від фінансової діяльності, пов'язаних із збільшенням зареєстровано (статутного) капіталу.
14. Підприємство знаходиться у відмінному фінансовому стані в розрізі платоспроможності, оскільки всі коефіцієнти є значно вищими за їх оптимальні значення.
15. Аудит грошових потоків не відрізняється особливими параметрами, що властиві виключно для поліграфічної індустрії. Як і в інших галузях дана перевірка має свою послідовність, методичний інструментарій, інформаційну базу та способи узагальнення виявлених результатів.

Узагальнюючи та систематизуючи думки провідних аудиторів та вчених було розроблено модель перевірки грошових потоків, включаючи і алгоритм аудиту Звіту про рух грошових коштів.

За результатами проведених досліджень можна зробити наступні пропозиції щодо покращення обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками підприємства:

- у Звіті про рух грошових коштів, складеного за прямим або непрямим методом, доцільно виокремити рух грошових коштів, пов'язаних із зобов'язаннями та сплатою податку на прибуток від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності при можливості його ідентифікації;
- замінити у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» термін «рух грошових коштів» на «грошові потоки», оскільки останній є загальноприйнятим як у Міжнародних стандартах так і у Загальноприйнятих принципах бухгалтерського обліку США;
- ввести у відповідні національні стандарти поняття, яке використовується у міжнародній практиці - «мала каса» (вітчизняний аналог «ліміт каси»), що являє собою різновид авансового фонду, який передбачає готівкові кошти для господарських витрат;
- оскільки характеристики ТОВ «Ант ЛТД» відповідають всім трьом критеріям визначення типу підприємства (мікропідприємство), які наведені у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», пропонуємо розглянути можливість до переходу на складання «Спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва»;
- оновити зміст Наказу «Про облікову політику» відповідно до останніх змін у нормативно-правових актах, зокрема доповнити інформацією про методичні аспекти обліку грошових потоків (порядок обчислення та розмір ліміту готівки в касі, строки здачі готівки в банк, базу визначення кількісних критеріїв і якісних ознак суттєвості статей фінансової звітності) тощо;
- залежно від власних фінансових можливостей замінити програму «1С: Бухгалтерія 8.2» на вітчизняний програмний продукт;

- сформувати графік документообігу документів в цілому та в розрізі обліку касових та розрахункових операцій, що дозволить оптимізувати порядок складання та посилити контроль за рухом первинної документації відповідно до чинного законодавства;
- систематично проводити аналіз руху та залишку грошових коштів, що дозволить і надалі залишатися підприємству у відмінному фінансовому стані в розрізі платоспроможності та ліквідності;
- дослідити та запровадити на підприємстві досвід організації управління, виробництва та праці передових суб'єктів господарювання, які функціонують у поліграфічній галузі;
- вести активну маркетингову політику, а саме активізувати рекламну діяльність, запровадити систему гнучких знижок постійним клієнтам, що дозволить збільшити обсяги надання поліграфічних послуг;
- здійснювати моніторинг прайсів постачальників товарно-матеріальних цінностей, що дозволить знизити собівартість виготовленої та реалізованої поліграфічної продукції та послуг, а отже вийти підприємству на прибутковий рівень.

Реалізація запропонованих заходів дозволить удосконалити обліково-аналітичне забезпечення управління грошовими потоками від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності на вітчизняних підприємствах в цілому та на ТОВ «Ант ЛТД» зокрема.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієць В. С. Дослідження основних сутнісних характеристик “грошових потоків підприємства” // Актуальні проблеми економіки. 2008. № 8. С. 167-171.
2. Атамас П. Й., Атамас О. П. Методичні проблеми складання Звіту про рух грошових коштів та шляхи їх вирішення // Європейський вектор економічного розвитку : збір. наук. праць. 2013. № 1 (14). С. 3-11.
3. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 292 с.
4. Береза С. Л. Облік і контроль грошових активів та дебіторської заборгованості: теорія і практика : дис. ... канд. екон. наук : 08.06.04. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Житомир, 2012. 308 с.
5. Белова Н. В. Методика складання звіту про рух грошових коштів та його удосконалення // Молодий науковець. 2017. Вип. 2. С. 34-43.
6. Бланк И. А Управление денежными потоками. Киев : Ника-Центр, 2002. 736 с.
7. Височан О. С. Наукові підходи до визначення понять “гроші” та “грошові кошти” // Наук. запис. Терноп. нац. пед. у-ту ім. В. Гнатюка. Сер. Екон. 2015. № 18. С. 27-33.
8. Височан О. С. Облік і контроль грошових коштів та їх еквівалентів: теорія, методика, організація: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» (за видами економічної діяльності) / О. С. Височан. Київ, 2019. 23 с.
9. Волосов А. М., Михайлова О. В. Підходи до визначення сутності грошових потоків підприємства // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2021. Вип. 1(33). С. 69-85. URL : <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/3311>
10. Головка В. І., Безкоровайна О. О. Аналіз нормативно-правового регулювання обліку грошових коштів та потоків // Молодий вчений. 2018. №

- 2 (54). С. 691-694.
11. Гриліцька А. В. Облік, аудит і аналіз грошових коштів: управлінський аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” / А. В. Гриліцька. Київ, 2009. 23 с.
 12. Губарик О. М., Приходько І. С. Інтерпретація поняття «грошові кошти та їх еквіваленти» за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку // Вісн. Миколаїв. нац у-ту ім. В.О. Сухомлинського. 2017. Вип. 20. С. 950-953. URL : <https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/587>
 13. Гуренко Т. О., Бабошина О. М. Вплив непрямого методу складання звіту про рух грошових коштів на прийняття управлінських рішень // Молодий вчений. 2019. № 3 (67) березень. С. 424-427. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_3%282%29_52
 14. Джаншанло Р. Е. Анализ денежных потоков организации : учеб. пособ. Алматы : Изд-во «ЛЕМ (Лем)». 2015. 123 с.
 15. Дюдюн Т. Ю. Оцінка рентабельності грошових потоків при управлінні фінансово-господарською діяльністю : дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01. фінанси, грошовий обіг і кредит / Тетяна Юріївна Дюдюн. Кривий Ріг, 2006. 184 с.
 16. Економічний аналіз : навч. посіб. / за ред. Ф.Ф. Бутинця ; 2-ге вид. допов. і перероб. Житомир : ПП «Рута», 2007. 704 с.
 17. Єрешко Ю. О. Сутність грошових потоків підприємства як економічної категорії // Формування ринкових відносин в Україні. 2011. № 4. С. 39-43. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2011_4_11
 18. Єрешко Ю. О., Харченко О. С. Основні сутнісні характеристики грошового потоку підприємства // Електронний журнал «Ефективна економіка». 2017. № 8. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5834>
 19. Жмурко Ю. В. Облікове забезпечення управління грошовими потоками // Молодий вчений. 2018. № 1 (53) січень. С. 883-887. URL :

http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_1%282%29_76

20. Івченко Л. В. Сутність грошових коштів: підходи до визначення // Вісн. Миколаїв. нац у-ту ім. В.О. Сухомлинського. 2016. Вип. 10. С. 798-803.
21. Іллічова Н. Ю. Теоретичні аспекти аналізу та управління грошовими потоками на підприємстві // Збірник наукових праць ДЕТУТ. Серія «Економіка і управління». 2012. Вип. 21-22, Ч. 2. С. 190–195. URL : [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Znpdetut_eiu_2012_21-22\(2\)_27](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Znpdetut_eiu_2012_21-22(2)_27)
22. Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг : Постанова Правління Національного банку України від 29.07.2022 р. № 163. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text>
23. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
24. Інструкція про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків : Постанова Правління Національного банку України від 29.07.2022 р. № 162. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-22#Text>
25. Карпушенко М. Ю. Організація обліку : навч. посіб. Харків : Харк. нац. акад. міськ. госп-ва, 2014. 241 с
26. Касич А. О., Циган Р. М. Концепція обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками // Облік і фінанси. 2017. № 3 (77). С. 24-37.
27. Китайчук Т. Г., Тимошук С. І. Особливості обліку касових операцій на підприємствах // Інноваційна економіка. 2016. № 5 (47). С. 47-52.
28. Клименко О. В. Теоретичне визначення та класифікація грошових потоків підприємства // Електронний журнал «Ефективна економіка». 2013. № 9.

URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2336>

29. Коваленко Л. О., Ремньова Л. М. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. ; 3-тє вид., вип. і доп. Київ : Знання, 2008. 483 с.
30. Колісник О. П., Замогильна А. В. Грошові потоки: сутність, класифікація та їх оптимізація в процесі управління // Електрон. наук. фах. вид. з екон. наук «Modern Economics». 2018. №10. С. 60-65.
31. Костюк-Пукаляк О. М. Сучасна концепція визначення суті грошових потоків та їх видів // Молодий вчений. 2017. № 8 (48). С. 449-456. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LIN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=molv_2017_8_100
32. Кошельок Г. В. Інформаційне забезпечення аналізу грошових потоків / Г. В. Кошельок // Вісн. соц.-екон. дослід. 2014. Вип. 3 (54). С. 232-239. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LIN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vsed_2014_3_37
33. Кошельок Г. В. Класифікація грошових потоків підприємства у сучасних умовах // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2013. № 1. С. 32-40. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=uazt_2013_1_6
34. Кошельок Г. В., Терещенко О. М. Сучасні підходи до управління грошовими потоками // Наук.-вир. ж-л «Бізнес-навігатор». 2018. Вип. 4 (47). С. 77-82. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=bnav_2018_4_19
35. Крамаренко Г. А., Чорна О. Е. Фінансовий менеджмент : підруч. ; 2-ге вид. Київ : Центр навчальної літератури, 2009. 520 с. URL :

http://moodle.nati.org.ua/pluginfile.php/15909/mod_resource/content/1/Finansovi_menegment_Kramarenko.pdf

36. Куратник П. Рух грошових коштів: складання звіту та аналіз // Справочник економіста. 2010. № 6 (78). С. 60-67.
37. Лазаришина І. Д. Теоретики-методологічні засади аналізу грошових потоків у конкурентному середовищі // Економічний аналіз : зб. наук. праць Терноп. нац. екон. ун-ту. Тернопіль : ВПЦ ТНЕУ «Економічна думка», 2013. Вип. 12. Ч. 3. С. 122-131.
38. Лебедєва А. М. Особливості аналізу руху грошових потоків підприємства // Вісн. Одес. нац. у-ту ім. І. І. Мечникова. 2016. Т. 21. Вип. 3 (56). С. 189-192.
39. Литвин І. С., Іващенко А. І. Шляхи удосконалення системи управління грошовими потоками // Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 2. С. 51-56.
40. Лігоненко Л. О., Ситник Г. В. Управління грошовими потоками : навч. посіб. Київ : КНТЕУ, 2005. 255 с.
41. Лукашова І. О. Усунення протиріч у методології бухгалтерського обліку коштів. URL : http://www.nbuuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Tiru/2010_30_1/Lukash.pdf
42. Лукін В. О., Любимова С. С. Порівняння показників Звіту про рух грошових коштів за національними та міжнародними стандартами // Наукова думка сучасності і майбутнього : збірник статей учасників 20-ї всеукраїнської практично-пізнавальної конференції. Дніпро : Наукове мислення, 2017. С. 13-17. URL : <http://naukam.triada.in.ua/images/files/zbirnik12.pdf>
43. Лучко М. Р., Жукевич С. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 304 с.
44. Макаренко О. В. Проблематика формування звітності щодо руху грошових коштів та шляхи її вирішення // Научный взгляд в будущее. Одесса : Институт морехозяйства и предпринимательства. 2016. Т. 2. Вып. 8. С. 19-26.
45. Макарчук Б. Т. Методи складання Звіту про рух грошових коштів, їх переваги та недоліки // Збір. студ. наук. праць ЧТЕІ ДТЕУ. Вип. XXXV.

- Чернівці : ЧТЕІ ДТЕУ, 2024. С. 210-216.
46. Меліхова Т. О., Верьовкіна А. С. Удосконалення методики перевірки грошових коштів у національній валюті // Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 1. С. 24-29.
47. Меліхова Т. О., Чакалова Н. С., Середенко Т. С. Удосконалення методичних засад аудиту операцій з готівкою та на рахунках у банку для підвищення ефективності управління підприємством // Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 5. С. 32-41.
48. Методичні рекомендації з перевірки порівнянності форм фінансової звітності від 11.04.2013 р. № 476 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0476201-13#Text>
49. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності : Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text>
50. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства : Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. №635. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text>
51. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів» : Міжнародний стандарт від 30.06.2017 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019#Text (чинна редакція: 11.09.2023)
52. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
53. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність» : Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 628. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13#Text>
54. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» : Наказ Міністерства фінансів України від 25.05.1999 р. № 137. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0392->

[99#Text](#)

55. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Доходи» : Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>
56. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
57. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» : Наказ Міністерства фінансів України від 10.08.2000 р. № 193. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text>
58. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 22 «Вплив інфляції» : Наказ Міністерства фінансів України від 28.02.2002 р. № 147. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0269-02#Text>
59. Олександренко І. В., Притула Н. В. Оптимізація грошових потоків підприємства // Економічний форум. 2018. № 4. С. 269-179.
60. Піскунова Н. О. Удосконалення науково-методичного обґрунтування аналізу грошових потоків підприємства // Економічний аналіз : зб. наук. праць Терноп. нац. екон. ун-ту. Тернопіль : ВПЦ ТНЕУ «Економічна думка», 2016. Т. 25. № 2. С. 122-131.
61. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text>
62. Поддєрьогін А. М., Невмержицький Я. І. Ефективність управління грошовими потоками підприємства // Фінанси України. 2007. № 11. С. 119-128. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Fu_2_007_11_12
63. Подмешальська Ю. В., Троян О. В., Ковалик М. Д. Удосконалення методики

- аудиту операцій з грошовими коштами у касі підприємств // Економіка та держава. 2019. № 1. С. 114-121.
64. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : Постанова Правління Національного банку України від 29.12.2017 р. № 148. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text>
65. Положення «Про інвентаризацію активів та зобов'язань» : Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>
66. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів» : Наказ Міністерства фінансів України від 25.05.1999 р. № 137. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99> (втрата чинності)
67. Порядок подання фінансової звітності : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-п#Text>
68. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
69. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
70. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/99614#Text>
71. Про затвердження типових форм первинного обліку та Інструкції про порядок їх виготовлення, зберігання і застосування : Наказ Державного комітету статистики України від 27.07.1998 р. № 263. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0508-98#Text> (втрата чинності)
72. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 р. № 1591-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
73. Пушкар М. С. Облікова політика і звітність : навч. посіб. Тернопіль : Карт-бланш, 2004. 141 с

74. Рилєєв С. В. Порівняльний аналіз міжнародних та національних положень щодо звіту про рух грошових коштів // Модернізація економіки: сучасні реалії, прогнози, сценарії та перспективи розвитку: Матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., м. Херсон, 28 квітня 2020 р. Херсон : Херсон. нац. техн. у-т, 2020. С. 640-643.
75. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. ; вид. 3-тє, випр. і доп. Київ : Знання, 2007. 668 с.
76. Сопко В. В., Кужельний Н. В., Шпирко Е. М. Организация контроля и учета в объединениях. Киев : Техника, 1984. 199 с.
77. Спільник І., Загородна О. Грошові потоки підприємства: комплексний аналіз за даними фінансової звітності // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації : міжнар. зб. наук. пр. 2017. Вип. 1-2. С. 67-85.
78. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібн. Київ : КНЕУ, 2003. 554 с.
79. Томчук О. Ф. Звітність про рух грошових коштів як елемент інформаційного забезпечення аналізу фінансового стану підприємства // Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 28. С. 368-375.
80. Федішин М. П. Методичні аспекти аналізу грошових потоків підприємств для цілей планування // Економічний аналіз : зб. наук. праць Терноп. нац. екон. ун-ту. Тернопіль : ВПЦ ТНЕУ «Економічна думка», 2016. Т. 25. № 2. С. 132-138.
81. Фінансовий облік : підруч. / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь та ін. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 451 с.
82. Фінансовий облік 2 : навч. посіб. / Н. М. Ткаченко та ін. ; за ред. Н. М. Ткаченко. Київ : Алеута, 2014. 356 с.
83. Чемчикаленко Р. А., Бондаренко Н. В., Кравченко О. І. Грошові потоки підприємства: особливості оцінки ефективності їх формування та використання // Вісн. Мукачів. держ. у-ту. Сер. Екон. і сусп. 2018. Вип. 16. С. 851-854.

84. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку : посіб. ; 3-тє вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2013. 535 с.
85. Шубіна С. В., Піскунов Р. О., Любимова С. С. Обліково-аналітичне забезпечення управління грошовими потоками підприємства // Вісн. у-ту банк. справи. 2017. № 3 (30). С. 89-94.
86. Ясишена В. В. Сутність грошових потоків підприємств та їх класифікація // Економічний аналіз : зб. наук. праць Терноп. нац. екон. ун-ту. 2008. Вип. 2(18). С. 321-324. URL : <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/9430>
87. Яцик Т. В. Порівняння методики складання Звіту про рух грошових коштів згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності (IFRS/IAS), Стандартами U.S. GAAP ТА НП(С)БО // Научный взгляд в будущее. – Одесса : Институт морехозяйства и предпринимательства, 2017. Т. 5. Вып. 8. С. 8-11.
88. Bernstein L., Wild John J. Analysis of Financial Statements ; 5th ed. New York : McGraw-Hill LLC, 2000. 529 p. URL : <https://searchworks.stanford.edu/view/10000502>
89. Brealey R., Stewart Myers S., Franklin A, Edmans A. Principles of Corporate Finance ; 14 th ed. New York : McGraw-Hill LLC, 2023. 1057 p. URL : <https://library.emaan.edu.pk/dashboard/Book/ebook/book/Principles%20of%20Corporate%20Finance%20.pdf>
90. Brigham Eugene F., Gapenski Louis C. Financial Management: Theory and Practice ; 9 th ed. USA : Harcourt College Pub, 1999. p. 1135. URL : https://openlibrary.org/works/OL15326260W/Financial_Management?edition=key%3A/books/OL9939453M
91. Colasse B. Gestion financière de l'entreprise : problématique, concepts et méthodes Relié ; 1 février. Parise : Presses Universitaires de France, 1993. 656 p. URL : <https://www.amazon.fr/Gestion-financi%C3%A8re-lentreprise-probl%C3%A9matique-concepts/dp/2130450105>
92. Generally Accepted Accounting Principles, ASC 230 GAAP – Statement of Cash Flows. URL : <http://www.icaew.com/>

93. Marshall John F., Bansal Vipul K. Financial engineering : a complete guide to financial innovation. New York : New York Institute of Finance, 1992. 669 p. URL : <https://archive.org/details/financialenginee0000mars/page/n3/mode/2up>
94. Sidney J. Gray and Belverd E. Needles, Jr. Financial Accounting: A Global Approach. Boston : Houghton Mifflin, 1999, 599 p. URL : https://www.academia.edu/118727913/Financial_Accounting_A_Global_Approach_by_Sidney_J_Gray_and_Belverd_E_Needles_Jr_Houghton_Mifflin_Boston_1999_xx_599_pp
95. Van Horne J., Wachowicz John M. Fundamentals of Financial Management ; 13th ed. Harlow : FT Prentice Hall Inc., 719 p. URL : [https://hostnezt.com/cssfiles/businessadmin/Fundamentals%20of%20Financial%20Management%20By%20James%20C.%20Van%20Horne%20\(13th%20Edition\).pdf](https://hostnezt.com/cssfiles/businessadmin/Fundamentals%20of%20Financial%20Management%20By%20James%20C.%20Van%20Horne%20(13th%20Edition).pdf)

Додатки